

Міністерство освіти і науки України
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
Історико-філологічний факультет
Кафедра романо-германської філології

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ**

Виконала:

студентка історико-філологічного
факультету
спеціальності 014 Середня освіта (Мова
і література (англійська))

Козловська Вікторія Андріївна

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор

Груба Таміла Леонідівна

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент

Кваснецька Наталія Володимирівна

Рівне-2024

УДК 37.013

Козловська В. А.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Наукове дослідження присвячено вивченню проблеми використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі. У роботі проаналізовано теоретичні основи використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі. Досліджено особливості використання проєктних технологій на уроках англійської мови. Експериментальна частина роботи включає перевірку ефективності методики проєктних технологій на уроках англійської мови. Автор порівнює зміни у рівнях розвитку лексичної компетенції учнів в експериментальній та контрольній групах до та після проведення експерименту. Кількісний і якісний аналіз результатів дослідження підтвердив ефективність методики формування англійської лексичної компетентності учнів із використанням системи проєктних технологій.

Ключові слова: проєкт, проєктні технології, англійська мова, лексична компетентність.

Kozlovska V. A.

THE USING OF THE PROJECT TECHNOLOGIES AT THE ENGLISH LANGUAGE LESSONS IN HIGH SCHOOL

The scientific research is devoted to the study of the problem of using project technologies during English lessons in high school. The author analyzes the theoretical foundations of the use of project technologies at the lessons of English in high school. Peculiarities of the use of project technologies in English lessons were studied. The experimental part of the work includes checking the effectiveness of the project technology methodology in English language classes. The author compares changes in the levels of development of lexical competences of students in the experimental and control groups before and after the experiment. Quantitative and qualitative analysis of the results of the study confirmed the effectiveness of the method of forming students' English lexical competence with the using the system of designed technologies.

Keywords: project, project technologies, English language, lexical competence.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ	10
1.1. Традиційні та інноваційні методи викладання англійської мови у старшій школі	10
1.2. Проєктні методики в системі сучасних педагогічних технологій	19
1.3. Використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі	28
Висновки до першого розділу	34
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ	37
2.1. Педагогічний аналіз рівнів сформованості англійської лексичної компетентності на початку експерименту	37
2.2. Методика використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі	43
2.3. Контрольна перевірка сформованості англійської лексичної компетентності після апробації методики проєктних технологій	50
Висновки до другого розділу	54
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність теми. Вивчення іноземної мови в сучасному світі – це один з важливих компонентів у житті успішної людини. Знання іноземної мови є необхідним, тому що це знання дає нові можливості у спілкуванні, навчанні і у сфері професійного розвитку. Оволодіння іноземною мовою – це творчий і цікавий процес, який розвиває світогляд, дозволяє покращити логічне мислення, вміння виражати свої думки ясно і чітко. Внаслідок глобальних змін в суспільному житті України, як і в інших країнах світу, змінилася роль іноземної мови в системі освіти. Із звичайного шкільного предмету іноземна мова перетворилася на один з базових елементів сучасної системи освіти, у засіб для досягнення професійної реалізації особистості. Метою навчання іноземної мови у старшій школі на сучасному етапі є оволодіння здобувачами освіти комунікативними компетенціями, що дозволяють реалізувати їхні знання, уміння, навички для розв’язання конкретних комунікативних завдань в реальних життєвих ситуаціях. Іноземна мова виступає як засіб комунікації, спілкування з представниками інших націй.

Методика викладання іноземної мови – це наука, яка постійно знаходиться в пошуку найбільш ефективних способів навчання. У сучасному світі англійська мова є мовою міжнародного спілкування, а існуючий попит на вивчення мови вимагає стрімкого розвитку методик викладання. Кожного року створюються нові підручники, розробляються нові методики викладання, проводяться численні дослідження для розроблення найкращого способу навчання мови.

На актуальність досліджуваної проблеми особливим чином впливають сучасні світові процеси глобалізації та євроінтеграційні орієнтири України зокрема. Зацікавленість молодими українцями різноманітним життям європейців, пошук інформації про це із першоджерел та бажання спілкуватися з однолітками викликає неабиякий інтерес до вивчення

іноземних мов. Важливим чинником сьогодення у цьому контексті є й бажання молоді навчатися й працювати за кордоном. Цей потяг стимулює також відповідну методику викладання іноземних мов у вітчизняних навчальних закладах різних рівнів і статусів.

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, визначених Державною національною програмою «Освіта. Україна ХХІ сторіччя», є необхідність «досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов» [21]. Відповідно до державних документів (Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Концепція розвитку громадянської освіти в Україні», Концепція «Нова українська школа», «Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності») здобувачі освіти повинні належно оволодіти іноземною мовою під час навчання в закладах освіти, оскільки іноземна мова – це ціла галузь знань, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя. Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами.

Для цього в закладах освіти використовують різноманітні методи, форми та прийоми навчання. Основна мета методу проєктів – надання учням можливості самостійно отримувати знання у процесі вирішення практичних завдань, які потребують інтеграції знань з різних сфер. Роль учителя у проєкті – бути експертом, координатором, додатковим джерелом інформації.

На старшому етапі навчання іноземної мови учні повинні в повному обсязі оволодіти структурою навчальної діяльності та всіма необхідними для її реалізації навчальними діями і вміннями. На цьому етапі у старшокласників має бути сформована не лише здатність до рефлексії своєї навчальної діяльності в усіх її компонентах, але й здатність до рефлексії своїх власних здібностей і можливостей використовувати іноземної мови як засіб комунікації. У старшій школі особливого значення набуває формування особистості учня як активного суб'єкта власної навчальної діяльності з

оволодіння іноземної мови. Випускник школи повинен володіти знаннями з іноземної мови, що складають цілісну картину світу, а також мати необхідні навички й уміння здійснювати різні види діяльності. Він має бути готовим до міжособистісної та міжкультурної співпраці і в межах своєї країни, і на міжнародному рівні.

Основні функції іншомовної освіти закладено в її призначенні, а саме: забезпечити завершення мовної загальноосвітньої підготовки випускників школи; допомогти старшокласникам у самовизначення та у визначенні ролі іноземної мови в їхніх подальших планах на майбутнє; створити базу для можливого використання іноземної мови у трудовій діяльності після закінчення школи; націлити і підготувати учнів старших класів до продовження мовної професійної освіти, де ІМ може бути метою професійної діяльності або засобом для оволодіння іншою предметною галуззю.

Сучасні вітчизняні педагоги (Бех П., Ніколаєнко С. та ін.), розробляли на академічному рівні Концепцію викладання іноземних мов в Україні. Це неабияк актуалізує досліджувану проблему й сприяє детальному аналізу різноманітних методик викладання іноземної мови та залучення до цього процесу чималого досвіду фахівців. До таких учених-практиків варто віднести І.Гальперіна, О.Громову, І.Ільсова, Г.Китайгородську та ін. Інші дослідники, зокрема Г.Лозанов, детально досліджували феномен сугестії при вивченні іноземних мов, а К.Рябова – основний акцент дослідження скерувала на перекладні методи навчання. Цікавим є аналіз упровадження свідомо-порівняльного методу в процесі вивчення іноземної мови Л.Щерби. Відомі зарубіжні фахівці Дж.Ашер, К.Гаттеню, Д.Шейзл та інші стали авторами класичних підходів до реалізації відповідних практичних методик навчання іноземних мов.

Продуктивною та оптимальною технологією створення творчого освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу є проєктна діяльність, теоретичне обґрунтування якої здійснили О. Євдокімова,

О. Коберник, В. Лазарев, А. Моїсєєв, М. Поташник, Є. Полат, Г. Селевко, С. Сисоєва та ін. Проблема організації навчальної проєктної діяльності в початковій школі розглядається в роботах Т. Башинської, Л. Коваль, О. Онопрієнко, С. Мартиненко, В. Тименко та ін. Метод проєктів перебуває в центрі наукових інтересів багатьох дослідників, зокрема, Ю. Безвіна, О. Ніколаєвої, Г. Подосиннікової, І. Шишової та ін. Використання проєктної методики в середній школі досліджується в наукових розвідках Р. Борисової та І. Сокол. Так, у працях І. Шишової визначається потенціал проєктної роботи у навчанні обдарованих дітей іноземної мови. Історію і практику використання методу проєктів (проєктний метод) вивчала А. Сиденко. Однак, незважаючи на напрацювання у зазначеній сфері, окреслена проблема є недостатньо вивченою, що визначило вибір теми дослідження: **«Використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі».**

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі.

1. Розкрити теоретичні аспекти використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі;

2. Визначити критерії та показники й схарактеризувати рівні сформованості англомовної лексичної комунікативної компетентності учнів старших класів, визначити діагностичний інструментарій дослідження;

3. Розробити методику формування англомовної лексичної комунікативної компетентності учнів в процесі застосування проєктної методики навчання.

4. Експериментально перевірити ефективність використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі.

Об'єкт дослідження – процес формування англомовної лексичної компетентності учнів старшої школи.

Предмет дослідження – використання проєктних технологій для формування англomовної лексичної компетентності учнів старшої школи.

Гіпотеза дослідження: лексична компетентність учнів старшої школи значно підвищиться за умови використання проєктних технологій на уроках англійської мови.

Для досягнення мети та розв'язання поставлених задач дослідження використано такі **методи**:

– *теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення, абстрагування – для визначення поняттєво-категоріального апарату дослідження, розроблення його методики; історико-логічний – для вивчення теоретичних основ досліджуваної проблеми);

– *емпіричні* (анкетування; індивідуальна бесіда; спостереження за дітьми у процесі освітньої діяльності; педагогічний експеримент – констатувальний, формувальний, контрольний етапи);

– *методи математичної статистики* (кількісний і якісний аналіз результатів дослідження; метод наочного представлення результатів).

База дослідження: Комунальний заклад «Ліцей «Лідер» м. Самбора Самбірської міської ради Львівської області. До експерименту були долучені учні 10 класів. Участь в експерименті взяли два класи: 30 школярів експериментальної групи та 28 – контрольної групи, 3 вчителів, 1 бібліотекар.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що: *вперше* розроблено й обґрунтовано педагогічні умови використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі; визначено структурні компоненти та критерії лексичної компетентності учнів старшої школи; *удосконалено* освітній процес формування лексичної компетентності здобувачів освіти; *подальшого розвитку дістали* науково-педагогічні положення щодо використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблена методика може бути використана в закладах освіти для

формування англомовної компетентності учнів старшої школи. Виділені критерії та показники можуть бути використані учителями для діагностичної роботи та оцінювання учнів. Теоретичні та практичні результати дослідження можуть бути використані вчителям початкової та середньої ланки навчання при використанні проектної методики.

Апробація та впровадження результатів магістерського дослідження. Основні положення, висновки та результати магістерського дослідження було представлено на Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті» до 30-річчя Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, 19 жовтня 2023 року).

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (63 найменування). Основний обсяг роботи становить 60 сторінок. Робота містить 4 таблиці, 2 рисунки. Загальний обсяг магістерської роботи складає 71 сторінку.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

1.1. Традиційні та інноваційні методи викладання англійської мови у старшій школі

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів у Державному стандарті подано за галузевим принципом. Навчальна дисципліна «Іноземна мова» входить до освітньої галузі «Мова і література». Змістове наповнення цієї галузі передбачає розвиток особистості здобувача освіти, формування у нього комунікативної компетентності та загальне уявлення про іноземну мову як окрему систему. Як зазначила науковець Холод М., система навчання англійської мови – це «сукупність основних компонентів навчального процесу, які визначають відбір іншомовного матеріалу для занять, форми його подання, методи і способи навчання, а також способи його організації» [57, с. 18]. Вчені виділяють характерні ознаки системи навчання іноземній мові. До її основних характеристик належать: функціональність; складність; відкритість.

Функціональність забезпечує належне оволодіння учнями старших класів знань, які допомагають їм вільно комунікувати із носіями мови. Складність системи передбачає об'єднання в ній багатьох підсистем та рівнів. Відкритість проявляється у її постійному оновленні, «відкритості» до змін та інновацій. Ці характеристики вимагають адекватних методів та прийомів навчання.

Цілі навчання іноземної мови – заздалегідь запланований результат педагогічної діяльності, який досягається за допомогою відповідного змісту, методів, засобів навчання тощо. Мета навчання англійської мови в школі полягає в тому, щоб навчити учнів спілкуватися англійською мовою, а також

допомогти учням розвивати ключові життєві уміння, такі, як: вміння вчитися, критично мислити, розв'язувати проблеми, працювати в команді, спілкуватися. В ході вивчення іноземної мови учнів навчають роботи з інформацією та бути креативним. У сучасній методиці навчання іноземних мов у закладах освіти виділяють п'ять основних цілей навчання:

- 1) практична (комунікативна);
- 2) освітня;
- 3) розвивальна;
- 4) виховна;
- 5) професійно-орієнтована (у старшій школі)

Вивчення англійської мови забезпечує послідовне та поступове набуття учнями ключових умінь комунікації. У старшій школі це не лише засвоєння нового мовного матеріалу, але й посилення та поглиблення вживання вже відомого матеріалу за допомогою практики.

Таким чином практична мета навчання іноземних мов в сучасній старшій школі спрямована на вирішення таких завдань:

А) формування в учнів старших класів мовленнєвих компетентностей, які проявляються в таких видах діяльності, як: аудіювання, говоріння, читання, письмо та переклад;

Б) формування в здобувачів освіти лінгвосоціокультурної компетентності. Вона передбачає ознайомлення з національнокультурними особливостями англомовних країн;

В) формування в учнів старших класів мовної компетентності (фонетичної, лексичної, граматичної)

Г) формування в здобувачів освіти навчально-стратегічної компетентності, вміння вчитися, організувати самостійні наукові пошуки.

Як зазначила науковець Холод М., «навчально-стратегічна компетентність - здатність використовувати різні навчальні і комунікативні

стратегії та вміння у процесі оволодіння іноземною мовою і в ситуаціях реального міжкультурного спілкування» [57, с. 20].

Під час проведення уроків англійської мови педагог повинен виховувати в учнів позитивне ставлення до вивчення іноземної мови, повагу до представників англійської культури, розуміння культурних традицій, сучасних подій та особливості життя людей у країнах, мови яких вивчаються. Педагог повинен також виховати культуру спілкування та культуру мовленнєвої та немовленнєвої поведінки. Вагомим є розуміння важливості оволодіння іноземною мовою як засобу міжкультурного спілкування. На уроках англійської мови формуються такі морально-етичні якості, як: доброзичливість, толерантність, вміння працювати в команді, активність, працьовитість.

Зміст навчання іноземних мов в школі включає в себе ряд важливих аспектів. В ході вивчення іноземної мови здійснюється порівняння явищ іноземної мови з рідною мовою. Це допомагає учням краще розуміти структуру та граматику обох мов. Під час уроків англійської мови відбувається залучення здобувачів освіти до діалогу культур. Учні ознайомлюються з культурою, історією та реаліями країни, мова якої вивчається та навчаються самостійним науковим пошукам (працювати з книжкою, підручником, англійськими статтями). Вивчення англійської мови у старшій школі забезпечує єдність предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів, оскільки зміст навчальної програми з іноземних мов забезпечується єдністю цих трьох компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми. Як зазначила науковець М. М. Кудря, «іноземна мова сьогодні є не просто частиною культури певної нації, але це і запорука успіху, майбутньої вдалої кар'єри. Досягнення високого рівня володіння іноземною мовою неможливе без належної фундаментальної мовної підготовки» [29].

Для навчання іноземної мови в старшій школі вчителі використовують традиційні та сучасні методи навчання, які сприяють набуттю учнями іномовної компетентності.

Вивчення англійської мови за традиційною методикою за допомогою починається з азів вивчення, зокрема, алфавіту та фонетики. Увага здобувачів освіти рівномірно приділяється всім чотирьом аспектам вивчення мови, а саме: аудіюванню, граматиці, читанню і говорінню. Як правило, педагог є україномовним, тобто не виступає носієм мови. У результаті цей традиційний підхід дає «стабільні фундаментальні знання, які допомагають як розуміти, так і формувати і висловлювати свої власні думки англійською мовою» [39]. Ці методи мають певні переваги, навчання мови здійснюється за фундаментальним підходом, відбувається комплексне вивчення всіх аспектів мови, яке спрямоване на довгостроковий результат. Однак зазначимо і недоліки традиційного навчання:

1. Великі затрати часу на вивчення англійської мови;
2. Неможливість вивчити мову без педагогічного супроводу учителя;
3. Недостатньо уваги приділяється спілкуванню.

Традиційні методики вивчення іноземної мови передбачають навчання учнів старших класів за такими методиками:

Класичний метод: Цей метод зосереджений на граматичних структурах і перекладі.

Прямий метод (Direct Method): В цьому методі використовується тільки мова, яка вивчається, без перекладу на рідну мову.

ГраMATИКО-ТЕКСТУАЛЬНО-ЛЕКСИКО-ПЕРЕКЛАДНИЙ метод: Цей метод зосереджений на вивченні граматики, читанню текстів і вивченню лексики.

Аудіовізуальний метод. В цьому такої методикі вчителі на уроках використовують аудіо та візуальні матеріали.

Аудіолінгвальний метод (Audio-Lingual Method): Цей метод зосереджений на використанні аудіо матеріалів і спрямований на розвиток навичок розуміння на слух і говоріння.

Комунікативний метод (Communicative Approach): Увага педагога сконцентрована на розвитку комунікативних навичок через використання мови в реальних ситуаціях.

Лінгвосоціокультурний метод: Цей метод зосереджений на вивченні мови в контексті культури і суспільства, де вона використовується.

Під час традиційного навчання відбувається передача знань від учителя до учнів. Педагог є домінантною фігурою освітнього процесу. Засвоєння нових знань здійснюється в основному на заняттях в школі. Головна увага зосередження на вивченні великої кількості слів та граматики.

Традиційні методики часто зосереджені на вивченні здобувачами освіти граматики та перекладі, вони не надають достатньо можливостей для практики розмовної мови в реальних ситуаціях. У традиційному навчанні важко врахувати індивідуальні потреби кожного учня. Багато учнів, які вивчають мову за традиційною методикою, відчують страх зробити помилку, що заважає їм бути впевненими в спілкуванні іноземною. Під час вивчення іноземної мови важливо розуміти культурний контекст, в якому вона використовується, але традиційні методики можуть не надавати достатньо можливостей для цього. Традиційні методики можуть не включати використання сучасних технологій, які можуть поліпшити процес навчання.

В сучасні епоху інформаційних технологій, особливо за останнє десятиліття, з'явилося багато інноваційних або нетрадиційних методик, розроблених філологами або безпосередньо викладачами шкіл, які сприяють кращому опануванню іноземної мови за коротший термін. В таких умовах «Педагогу важливо знати та володіти новітніми методами викладання іноземної мови, спеціальною навчальною технікою та прийомами, щоб оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів. Адже методи навчання не є якимись простими «алгоритмізованими одиницями», їх раціональне та вмотивоване використання на заняттях з іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача» [29].

Проаналізуємо сучасні інноваційні методи навчання. Для цього насамперед з'ясуємо сутність поняття методу. У педагогіці існує багато визначень терміну метод. Зокрема. Науковець М. Кудря пояснила, що

«Методи навчання – це «упорядковані способи діяльності викладача й студента, спрямовані на ефективне розв’язання навчально-виховних завдань. Метод навчання виступає інструментом діяльності викладача для виконання керівної функції – навчіння» [29]. В дидактиці метод навчання - це певний спосіб цілеспрямованої реалізації процесу навчання, досягнення поставленої мети.

У «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка дано таке визначення методу: «упорядковані способи взаємопов’язаної діяльності вчителя й учнів, спрямовані на розв’язання навчально-виховних завдань. Правильний добір методів відповідно до цілей і змісту навчання й вікових особливостей учнів сприяє розвитку їхніх пізнавальних здібностей, озброєнню їх уміннями й навичками використовувати набуті знання на практиці, готує учнів до самостійного набуття знань, формує їхній світогляд; багатоякісне педагогічне явище (гносеологічна, логіко-змістова, психологічна, матеріально-джерельна й педагогічна сторони)» [20, с. 164]. Вчені також пояснили, що «метод навчання - це певний спосіб цілеспрямованої реалізації процесу навчання, досягнення поставленої мети» [33].

На основі поданих тлумачень подамо власне визначення методу навчання:

Методи навчання – це взаємопов’язана діяльність педагога й учнів, яка спрямована на засвоєння учнями системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання та загальний розвиток. Вони включають різноманітні спроби, прийоми та педагогічні техніки, які допомагають учням засвоїти програмний матеріал, та сприяють активізації навчального процесу. Зазначимо. Що методи навчання поділяються на загальні та спеціальні. Загальні застосовуються у школі при вивченні різних навчальних предметів; спеціальні - під час вивчення окремих дисциплін.

Якісна мовна підготовка учнів старших класів неможлива без використання комплексу сучасних освітніх технологій. Сучасні технології в загальній освіті – це навчання іноземної мови за відомими методиками,

використання проєктної робота в навчанні англійської мови, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, належна робота з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов, впровадження дистанційних технологій, створення презентацій на різні теми, використання мережі інтернет-ресурсів, навчання здобувачів освіти в віртуальному середовищі, залучення старшокласників до англомовних форумів, конференцій, вебінарів, круглих столів.

Інноваційні методи вивчення англійської мови в школі включають різноманітні підходи:

Навчання іноземної мови за методикою А. Г. Ривіна: Цей метод зосереджений на формуванні комунікативної компетентності учнів.

Метод Р. Каллана: Метод використовує інтенсивні техніки для підвищення ефективності навчання.

Дидактична система О. Вознюка: Ця система передбачає різні інноваційні методи вивчення та викладання англійської мови.

Інтерактивні методи: вони передбачають активну взаємодію учнів, використання групових робіт, рольових ігор та завдань з вирішенням проблем.

Використання ІКТ: Представлено широке використання цифрових інструментів та ресурсів для навчання англійської мови учнів та студентів.

Як зазначила вчена Коротяєва М., «різні підходи до поняття «інновація» дозволяють виділити загальне: під інновацією слід розуміти впровадження чогось нового» [26, с. 24]. До сучасних методів вивчення іноземної мови належить навчання у співпраці (Cooperative Learning). Воно передбачає використання малих груп здобувачів освіти у реальному або віртуальному класі. Ця навчальна стратегія дозволяє невеликим групам учнів працювати разом над спільним завданням. Параметри роботи за цим методом часто варіюються, оскільки школярі можуть працювати над різноманітними проблемами, від простих завдань над вивченням лексики до великих завдань, таких як обговорення англійською мовою екологічних проблем на національному рівні. Основні елементи успішного навчання у співпраці

позитивну атмосферу на уроці, коли учні відчувають відповідальність за свої власні зусилля та зусилля групи. В процесі Cooperative Learning старшокласники заохочують та підтримують один одного; навчальне середовище сприяє обговоренню та очному контакту. При Cooperative Learning відбувається одночасно індивідуальна та групова відповідальність. Кожен студент відповідальний за виконання своєї частини роботи, а вся група - за досягнення мети. Учасники групи набувають міжособистісних, соціальних та співробітничих навичок, необхідних для роботи. Зазначимо, що кооперативне навчання представлене різноманітними організаційними формами:

1. Student Team Learning (навчання в команді);
2. Student Teams Achievement Divisions (індивідуально-груповий підхід);
3. Team Assisted Individualization (індивідуалізація навчання в командах);
4. Teams Games Tournament (командно-ігровий підхід);
5. Jigsaw («пилка»);
6. Learning Together (навчаємось разом).

Іншим інноваційним методом є індивідуально-груповий підхід (Student Teams Achievement Divisions) до вивчення іноземної мови. Цей метод є особливо ефективним на етапі засвоєння нового матеріалу здобувачами освіти. Відповідно до цієї методики учні діляться переважно на групи, що складаються з чотирьох-п'ятьох чоловік. Після пояснення нового навчального матеріалу педагогом організується продумана робота щодо формування завдань для кожного школяра. Учні працюють над виконанням завдання, належно дотримуючись інструкцій вчителя. Цей підхід також є корисним для викладачів, які шукають ефективні стратегії для викладання іноземних мов.

Серед сучасних методів навчання виділяють командно-ігровий підхід навчання в команді на основі гри (Teams Games Tournament). Відповідно до цього методу педагог спочатку зосереджує свою увагу на подачі нового

матеріалу, а потім організує групову роботу старшокласників, проводить змагальні турніри між командами. У рамках методі можна організувати Із «турнірні столи» по троє учнів за кожним. Завданнями для подібних «турнірних столів» під час вивчення англійської мови можуть бути різноманітні тести, завдання за прочитаними уривкам з художніх творів, завдання соціолінгвістичного характеру, переклад текстів тощо.

Загалом, щоб покращити навичку говоріння, краще підбирати групові заняття. Вони можуть бути організовані під час використання комунікативного методу. Для підготовки до іспиту добре підходить індивідуальна робота з педагогом. Вона зазвичай будується за допомогою традиційної методики або у поєднанні з сучасною. Вибір методики вивчення англійської мови учнів старших класів є важливим, для правильного вибору опиратися на викладені такі критерії: мета уроку, рівень підготовки учнів, психологічний комфорт старшокласника, мотивація. Водночас сучасні дослідники акцентують на тому, що про груповій роботі «особливу увагу слід приділяти питанню комплектування груп із урахуванням індивідуальнопсихологічних особливостей кожного учня та розробленню завдань для кожної конкретної групи» [26, с. 24].

Крім вибору методики, сьогодні виникає багато суперечок та педагогічних дискусій щодо вибору активних прийомів навчання. Наприклад, навчання читання може починатися з вивчення літер та звуків, які потім складають у слова, однак може бути навчання «методом цілого слова». Останній особливо добре застосовний до створення методики «мовного середовища». Він допомагає краще запам'ятовувати слова, речення, покращує розмовну мову. Також від методики навчання залежить вибір навчального посібника. Правильно підібраний засіб навчання – це допомога як учневі, так і викладачеві.

Отже, сучасні методи навчання англійської змінили репродуктивні способи на інтерактивні. Сьогодні здобуття знань – це взаємодія студента та викладача. Навчальна програма будується, насамперед, з урахуванням вікових особливостей учнів, їх психологічних особливостей та досягнень

галузі інформаційно-комунікаційних технологій. Багато вчителів при навчанні учнів старшої школи поєднують різні методи навчання, використовують у роботі, як «занурення» у мовне середовище, так і «класичний» урок. Знання методики викладання англійської, психології та педагогіки дозволяють їм виявити особливість сприйняття та мислення кожного учня, підібрати потрібні методи та форми індивідуальної та групової роботи. Адже поряд з «традиційним» уроком англійської мови користуються популярністю й інші форми організації: круглий стіл, концерт, мовний клуб, конференція, олімпіади. Це дозволяє залучити у мовне середовище велику кількість здобувачів середньої освіти і досягти належних результатів навчання.

1.2. Проектні методики в системі сучасних педагогічних технологій

Проектні методики в системі сучасних педагогічних технологій відіграють важливу роль. Вони допомагають створювати умови для досягнення нової якості освіти та дозволяють студентам активно залучатися до процесу навчання, розвиваючи своє критичне мислення, навички розв'язання проблем та вміння працювати в команді. В ході їх використання відбувається розвиток творчого мислення.

В ході використання проектною методикою учні або вчитель обирають теми для кожного уроку, роблять проекти, а потім закріплюють знання за допомогою тестів. Завдяки цьому методу можна вивчати не тільки іноземну мову, а й географію, біологію, історію, мистецтво і т.д. У ході проектного вивчення школярі можуть дивитися фільми англійською, читати літературу в оригіналі, а також самостійно збирати необхідну для проекту інформацію. Цей підхід також тренує навички самоосвіти.

Проектна методика – це освітня технологія, яка передбачає динамічний підхід до організації освітнього процесу, при якому учні старших класів отримують знання через активне дослідження певної наукової проблеми чи життя суспільства.

Цей метод дозволяє учням працювати впродовж тривалого періоду часу, щоб дослідити та відповісти на складне запитання, виклик або проблему. Він контрастує з “механічним” запам’ятовуванням певних знань або виконанням дій за інструкціями під керівництвом учителя, натомість реалізуючи навчання через активну діяльність та самостійні наукові пошуки. Проектна методика може бути ефективно застосована в різних напрямках, включаючи проєкт як метод навчання на уроці та проєктні технології дистанційного навчання.

У контексті нашого дослідження дамо визначення терміну проєктна методика навчання. Так, сучасні науковці зазначили, що «метод проєктів – педагогічна технологія, зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових (часто шляхом самоосвіти); активне включення учнів у зміст тих або інших проєктів дає можливість засвоїти нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі» [33]. За визначенням Buck Institute for Education, проєктне навчання – «це метод, навчаючись за яким, учні, певний час досліджуючи і реагуючи на справжні, цікаві та складні питання, отримують потрібні знання та навички» [50].

За спостереженнями вченої Поляренко В., «проєктна робота – це навчання через дію. Проєкти дають повне відчуття чогось досягнутого, можливість виготовляти продукт; спостерігається віддача з боку тих, що навчаються, коли вони усвідомлюють, що можуть робити з англійською мовою, яку вони вивчають... Ця характерна риса проєктної роботи дуже добре підходить для групи учнів з різними здібностями, тому що вони можуть працювати відповідно до їхнього рівня та успішності: здібні можуть показати, що вони знають незалежно від програми чи плану тоді, коли слабші можуть досягнути того, чим вони можуть пишатися, компенсуючи нижчий рівень володіння мовою показом відеоматеріалу чи наочності» [45].

Про виникнення методу проєктів є різні точки зору. Багато хто вважає його засновником був Дж. Дьюї, але німецький вчений-історик М. Нолль висунув теорію про виникнення методу ще в XVII столітті, коли архітектори та інженери Італії та Франції не просто теоретично навчали своїх учнів

будівництву, але за підсумками навчання доручали їм спланувати реальні роботи, тобто створити власний проєкт. Дослідник М. Нолль вважав, що метод проєктів відноситься до тієї ж категорії, що й експеримент дослідників природи, метод кейсів юристів та імітаційна гра офіцерів, оскільки цей метод бере свій початок у професіоналізації освітнього середовища. У XIX столітті він був запроваджений у школах, щоб подолати розрив між теорією, практикою та завданнями реального життя. Як приклад такого проєкту М. Нолль наводив технічну роботу з конструювання учнів [6, с. 54].

На відміну від концепції М. Нолля про періодизацію зарубіжного методу проєктів, згідно з якою часом його впровадження вважають період з 1590 по 1765 рік, поширеною є думка про виникнення методу проєктів наприкінці XIX - початку XX століття. В педагогічній літературі також представлена інша періодизація виникнення та розвитку методу проєктів, що складається з 6 етапів і має своїм початком виникнення методу в кінці XIX століття, коли почали впроваджувати повсюдну масову освіту і педагоги почали шукати методи, що дозволяли пов'язати життєві навички з теоретичними знаннями. Розвиток методу проєктів обумовлений запитом держави, що залежало від політичної та економічної ситуації у світі. Відповідно до згаданої періодизації сьогодення освіта перебуває на 6-му етапі, який розпочався межі XX і XXI століть.

Сьогодні характерне поєднання методу проєктів з класно-урочною системою, раціональне використання освітніх результатів, одержаних в ході реалізації цього методу. В освітніх системах метод застосовується в основному з метою досягнення необхідних освітніх результатів, кінцевим підсумком яких є виховання конкурентоспроможного громадянина, підготовленого до подальшого навчання, життя та праці суспільстві. Навчальні проєкти найбільш близькі молоді та подобаються школярам завдяки своїй неформальності, відкритості, можливості брати участь командами та індивідуально, єдності спільної мети, яка згуртовує учасників проєкту, дозволяє їм змінюватися в процесі роботи. Вченими обґрунтовано необхідність використання проєктного методу для ефективного розвитку

комунікативної компетенції, особливо під час вивчення іноземних мов. Дано характеристику методу проєктів, що дана науковцем: «Таким чином, робота над проєктом, по-перше, – це практика особистісно зорієнтованого навчання, що враховує у процесі навчання конкретного учня, його вільний вибір та особисті інтереси (тому цей учень розуміє, навіщо йому знання і де їх застосувати); по-друге, навчальне проєктування орієнтоване насамперед на самостійну роботу: індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують упродовж визначеного часу; по-третє, проєктна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів. Основною метою творчих проєктів є формування інтелектуальних, спеціальних та загальнокультурних знань, умінь учнів. Необхідно також розвивати логічне мислення, навички самостійного планування, самоосвіти, комунікабельності школярів» [44, с.28]

Назва методу навчальних проєктів посилює педагогічний характер проєктної діяльності. Метод проєктів передбачає виконання навчальних проєктів учнями. Творчі проєкти у навчальному процесі передбачають суб'єктивну творчість та об'єктивну творчість. Будь-яка проєктна діяльність містить творчий компонент, вона спрямована на досягнення чогось нового, оригінального. У основі проєктної діяльності лежить дослідження, але це завжди творчість. Метод проєктів спрямовано на активізацію пізнавальної самостійності учнів та їх творчий потенціал. При цьому учень у своєму дослідженні може пройти шлях, який уже давно пройдено людством. Але цей досвід людства, що набувається ним на рівні відкриття і засвоюється учнем неформально, матиме особисту для нього значущість. Це і є суб'єктивна творчість, реалізована в навчальній проєктній діяльності.

Творчий проєкт передбачає об'єктивну творчість, тобто внесення в культуру суспільства чогось нового. Практика показує, деякі навчальні проєкти школярів цілком можна зараховувати до творчих. Але неприпустимо всіх дітей налаштовувати на отримання об'єктивно творчого результату. Навчальний проєкт може бути як суб'єктивно, так і об'єктивно творчим, але творчий компонент у проєктній діяльності учнів має бути

неодмінно, інакше цю діяльність не можна буде назвати проєктною. Щодо реального продукту проєктної діяльності учнів, то це лише один із результатів проєктної діяльності, за яким зручно оцінювати якість проєкту в цілому. Обмежуючись оцінкою проєктного продукту, ми не беремо до уваги процес. Адже в методі проєктів важлива сама навчальна діяльність учнів (інтелектуальна, емоційно-вольова, комунікативна, практична, презентативна). Як зазначила вчена Михайлишин Б., «метод проєктів вважають одним з найперспективніших методів навчання. За своєю сутністю робота над проєктом носить інноваційний характер: вимагає від педагога застосовувати нові знання; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди, шукати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи інформаційнокомп'ютерні технології для виконання завдань, розвиває критичне мислення, саморозвиток» [40].

Проєктна діяльність учнів – це мотивована самостійна пошукова та пізнавально-трудова діяльність учнів, орієнтована на створення навчального проєкту, виконуваного під керівництвом вчителя. У процесі цієї діяльності в учнів формуються певні якості, які дозволяють здійснювати проєктний підхід до будь-якої діяльності. Загалом, учень, набуваючи досвіду проєктної діяльності, набуває й досвіду пошукової творчої діяльності, що становить невід'ємний елемент у структурі змісту освіти. Роботу над виконанням проєкту слід розпочати з розробки приблизної тематики проєктних завдань. Вона повинна бути досить широкою, постійно збагачуватися з урахуванням інтересів та можливостей як учнів, так і самого вчителя. Якщо розробка проєкту передбачає участь кількох учнів, необхідно чітко визначити їх обов'язки.

Послідовність виконання навчального проєкту може включати наступні етапи:

Організаційний етап. На цьому етапі вибирається тема навчального проєкту, обговорюється мета та завдання проєкту, складається план реалізації проєкту.

Підготовчий етап. Цей етап включає пошук інформації, яка висвітлює тему навчального проєкту, а також допомагає вирішенню завдань проєкту.

Виконання завдань проєкту. На цьому етапі відбувається опрацювання зібраної інформації та створення моделі навчального проєкту.

Завершальний етап. Оформлення результатів роботи над навчальним проєктом, створення презентації для захисту проєкту.

Захист проєкту. На цьому етапі відбувається презентація результатів навчального проєкту, захист ідеї проєкту та отриманих результатів, перевірка певної гіпотези чи наукового твердження.

Організаційний етап виконання навчального проєкту - це перший і важливий етап, який включає в себе наступні дії:

Вибір теми навчального проєкту. На цьому етапі важливо правильно вибрати об'єкт проєктування, адже від цього залежить успіх подальшої роботи.

Обговорення мети та завдань проєкту. Необхідно обрати і поставити проблему, усвідомити значення майбутнього виробу як для самого себе, так і загалом учнів класу.

Складання плану реалізації проєкту. План проєкту - це документ, який містить заздалегідь продуманий порядок дій, необхідних для досягнення мети навчального проєкту.

На цьому етапі доцільно також визначити основні етапи роботи учнів старших класів над проєктом, методи роботи на кожному етапі, терміни роботи, обов'язки та відповідальність кожного учасника проєкту. Реалізацію роботи учнів на основному етапі подано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Стадії основного етапу навчального проєкту

№	Стадія	Характеристика діяльності учня
1.	Первинне усвідомлення теми	Учень роздумує над завданнями проєкту.
2.	Аналіз майбутньої діяльності	Учень складає план проєктної діяльності.

3.	Пошук літератури та інших матеріалів за темою	Учень опрацьовує літературу, фото та відео матеріали.
4.	Написання проєкту	Учень (група учнів) розробляють проєкт (написання тексту, підбір ілюстрацій).

Завершальний етап написання навчального проєкту в школі зазвичай теж має певну послідовність дій. Як правило. Учні старших класів переглядають свою роботу, щоб переконатися, що вони подали всю необхідну інформацію. Відтак здійснюється перевірка роботи та виправлення недоліків і помилок. Це можуть бути граматичні помилки, орфографічні помилки або некоректна інформація.

Важливим аспектом роботи над проєктом є його форматування. У старшій школі проєкт повинен бути оформлений відповідно до вимог вчителя або школи: передбачається використання певного шрифту, розміру тексту, меж та заголовків.

Іноді до проєктів ще додатково потрібно підготувати доповіді та презентації. Після представлення проєкту здобувачі освіти отримують зворотний зв'язок від свого вчителя або однокласників. Всі зауваження та пропозиції слід враховувати для вдосконалення майбутніх проєктів. Кожен навчальний проєкт є можливістю для учня старших класів навчитися чомусь новому.

Ми представили класичну роботу над проєктом, але в педагогічній літературі є і інші етапи роботи. Наприклад, вчена Розман І. пояснила, що «у повній формі робота над проєктом проходить шість стадій: підготовка, планування, дослідження, висновки, подання або звіт, оцінка результату і процесу» [52, с. 138].

Метод проєктів розглядається не як підсумкова самотійна робота учнів, а як спосіб, що дозволяє набути навичок проєктування та виготовлення нових продуктів, що задовольняють індивідуальні потреби особистості, а в

перспективі і суспільства. Американський вчений Джон Дьюї сто років тому запропонував будувати навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня, відповідно до його особистого інтересу та особистих цілей. Для того щоб учень сприймав знання, як дійсно потрібні йому, потрібна проблема, взята з реального життя, знайома і значуща для дитини, для вирішення якої вона має застосувати наявні знання та вміння.

Використання методу проєктів під час уроків підвищує мотивацію до творчої діяльності. Школярі, здійснюючи процес проєктування, досягають ефективних навчальних результатів. Людина за своєю натурою - художник. Учні властиве сприйняття видимого світу у зорових образах.

Цікавість до створення проєктів залежить від рівня самостійності здобувачів освіти. За даними вітчизняних та зарубіжних досліджень, 62% школярів різного віку відзначають, що проєкт був цікавий саме тому, що виконувався самостійно, лише з невеликою допомогою керівника. Послідовність виконання проєкту, пов'язана безпосередньо з діяльністю педагога та учнів. Оцінка проєкту здійснюється основі критеріального підходу.

Враховуючи різний ступінь підготовки, в процесі виконання проєкту учні здобувають завдання, що відповідають рівню їх можливостей. У кожному класі є учні з різними здібностями. Більш сильні учні можуть зробити більше досліджень, запропонувати більше різних ідей. Менш здібним учням потрібна допомога. Завдяки методу проєктів у учнів значно підвищується творча активність. Результати показують, що метод проєктів сприяє розвитку знань, умінь, навичок для вирішення фізіологічних, емоційних, інтелектуальних, соціальних потреб, формування мотиву до творчої діяльності на уроках та у позаурочний час. Як пояснила Власюк А, «проєктна діяльність є надзвичайно демократичним видом педагогіки співпраці, довіри і особистої орієнтації. Вона сприяє розвитку творчої обдарованості. Принципи цієї технології забезпечують добровільність участі, проблематики обговорення, участі в різних акціях, заходах, справах; свободу спілкування на принципах прагнення до взаєморозуміння, конструктивності;

повагу до поглядів, ідей, підходів і діяльності учасників; надання можливостей для здійснення дитиною вільного і усвідомленого вибору ідей, норм, цінностей, моделей поведінки, рішень, тощо; забезпечує партнерство, рівноправну співпрацю дітей і дорослих» [18, с. 249].

Отже, характерною ознакою сучасної освіти є використання оптимальних шляхів засвоєння учнями знань. Актуальним методом навчання є проєктний, який спонукає до творчості, самостійності та підвищення розумової активності, оптимізує та інтенсифікує навчальний процес. Проєктна діяльність в старшій школі передбачає колективну роботу здобувачів освіти: інформаційний обсяг проєктів змушує учнів об'єднуватись у групи.

При проєктній методиці педагог завжди виступає в ролі помічника, тьютора, партнера, порадирика, який допомагає школярам розставити необхідні акценти, знайти оптимальний метод та рішення, накреслити правильний шлях досягнення поставленої мети.

У сучасній українській школі головною є організація проєктування як особливого типу інтелектуальної діяльності учнів старшої школи. Характерною особливістю проєктування є його перспективна орієнтація. Проєктна діяльність учнів старшої школи - це своєрідне дослідження, творча робота, яке має практичне спрямування і дозволяє перевірити здобуті за час навчання вміння і навички.

1.3. Використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі

У сучасній практиці викладання англійської мови в старшій школі вчителі широко використовують метод проєктів. Цей метод розвиває творчість школярів, сприяє заохоченню їх до самостійної дослідницької діяльності, сприяє інтеграції різних навчальних предметів. В процесі використання проєктної методики вчителі можуть також використовувати різні режими роботи учнів, організувати навчання в співпраці. Мета

створення проєктів на уроках англійської мови в старшій школі – дати можливість старшокласнику виконати самостійну роботу, побудовану на знанні англійської мови, здобутих впродовж вивчення певної теми уміннях і навичках. Проєктні методики найкраще підходять для різнорівневих груп, де працюють учні, що мають різний рівень підготовки. У процесі реалізації роботи над проєктом старшокласники спілкуються лише англійською мовою.

Проєкти вводять у практику основні засади комунікативного підходу у процесі навчання англійської мови. Проєктний метод сьогодні розглядається як альтернатива класно-урочній системі, яка часом не повністю дозволяє креативно розкрити здобувачу освіти свій потенціал. Реалізація проєкту на уроках англійської мови в старшій школі – це робота над якоюсь темою, де її зміст та розкриття представляються саме учнем. Педагог лише дає тему, а учень сам вирішує, як за допомогою яких технологій ця тема буде представлена та розкрита. Вивчивши методику проєктної діяльності на навчальному занятті, приходимо до висновку, що проєктний метод – це потужний засіб підвищення мотивації вивчення англійської мови в учнів старших класів. Школярі стають активними учасниками освітнього процесу, а не просто аудиторією, яка слухає презентації матеріалу. Зупинимось на певних перевагах цього методу, який дозволяють не лише підтримувати у старшокласників мотивацію до вивчення іноземних мов, а й підвищувати її. Першою незаперечною перевагою проєктного методу є той факт, що реалізація проєкту на англійській мові відбувається у творчій атмосфері. Будь-який проєкт є творчістю і за змістом і за способами вивчення мовного матеріалу. Він створюється самим учнем, який є автором своєї роботи і проявляє свої знання англійської мови. Його творчі здібності розвиваються на тлі моделювання життєвої ситуації, пошуку правильних рішень. Як зазначила сучасні науковці, «проєктна діяльність – нині одна з найперспективніших складових освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції, які на Раді Європи були визначені як основні в XXI столітті:

полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Самостійне здобування знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбувається саме через метод проєкту» [18, с. 249].

При проєктному методі мовне спілкування «вплетено» в інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності (це можуть бути ділові та рольові ігри, дискусії, подорожі тощо). Така різноманітна інтеграція міжпредметних зв'язків дозволяє формувати та розвивати певні професійні якості, що долучає старшокласників до нової культури, розвиває пізнавальну активність та уяву. При виконанні проєктної роботи в усній чи письмовій формі вчителю також надається можливість виявити свій педагогічний талант, оскільки проєктна робота дає можливість висловлювати свої власні ідеї. При цьому важливо не виявляти наполегливість, контролюючи та регламентуючи кожен рух чи думку учня. Заохочення буде набагато ефективніше для отримання хорошого результату.

Більшість проєктів можуть виконувати окремі старшокласники, але проєкт з англійської мови буде максимально творчим, якщо він виконується у групах. Учні в такому випадку набувають навичок роботи в команді, група об'єднується єдиною діяльністю, створюється сприятливий клімат для спілкування, що ефективно впливає зняття мовного бар'єру. І навіть ті учні, які страждають від відсутності мовного чуття, можуть проявити себе не в мові, а в іншій діяльності. Наприклад, у дизайні проєкту (підбір картинок для колажів та іншої роботи).

У проєктній методиці використовуються усі найкращі ідеї, вироблені традиційною та сучасною (інноваційною) методикою викладання іноземних мов. Насамперед, до них відносяться різноманітність, проблемність, «навчання із задоволенням» і, так званий, егофактор (Я-фактор).

Різноманітність як необхідний фактор будь-якого належного навчання сприяє підтримці інтересу до навчання. Проблемність означає, що учні використовують мову для виконання завдань, які характеризуються новизною результату та новими способами його досягнення. Постановка

проблеми змушує думати. Бузумовно, важливо, щоб учень навчався із задоволенням. В проєктній методиці він навчається продуктивно і багато дізнається. Особливе значення має егофактор: старшокласник представле свій власний проєкт, його думка важлива в командній роботі.

Робота над проєктом поєднується із створенням міцної мовної бази у учнів. У методичній літературі докладно описано способи формування самостійної роботи учнів над проєктом. Педагог повинен навчити здобувачів освіти у процесі виконання проєкту користуватися підручником та довідковою літературою, використовувати таблиці, пам'ятки, коментарі. Потрібно також використовувати цікаві опори або, так звані «сміслові карти», (mindmaps). Сама ж техніка зветься «mind-mapping». У «сміслових картах» думки та ключові слова до певної теми представлено «картографічно». «Сміслові карти» можуть бути розгорнутим планом підготовки монологічного висловлювання, написання есе та ін. видів мовної діяльності.

В процесі виконання проєктів важливо навчити учнів самостійно складати «сміслові карти». Самостійний процес структурування матеріалу приносить старшокласникам задоволення, і тема, що вивчається, стає більш зрозумілою. Крім того, «сміслові карти» полегшують процес запам'ятовування досліджуваного матеріалу. Разом із мовним матеріалом запам'ятовується і сама схема «сміислової карти».

Під час використання проєктної методики структурування мовного матеріалу в техніці «mind mapping» розвиває в учнів пам'ять, мислення, творчу уяву. За спостереженнями сучасних дослідників, «завдяки проєктному навчанню як виду самостійної роботи учень стає креативнішим і відповідальнішим, а також готовий до нових випробувань і викликів XXI ст» [30, с. 496].

Щоб вирішити проблему, яка лежить в основі проєкту, школярі повинні володіти певними інтелектуальними, творчими та комунікативними вміннями. До них можна віднести вміння працювати з текстом (виділити головну думку, вести пошук потрібної інформації в іншомовному тексті),

аналізувати інформацію, робити узагальнення та висновки тощо; вміння працювати з різноманітним довідковим матеріалом.

До творчих умінь, які набувають учні під час застосування проєктної методики на уроках англійської мови у старшій школі, належать: вміння вести дискусію, слухати та чути співрозмовника, відстоювати свою точку зору, підкріплену аргументами, уміння знаходити компроміс із співрозмовником, вміння лаконічно висловлювати свою думку. Таким чином, грамотному використанню методу проєктів передують значна підготовка, що здійснюється в цілісній системі навчання англійської мови у старшій школі, при чому попередня робота над проєктом має проводитися постійно.

Іспанські педагоги Рамон Рібе (Ramon Ribe) та Нурія Відал (Nuria Vidal) виділили наступні 4 етапи роботи над проєктом англійською мовою: 1) створення творчої атмосфери на занятті англійської мови та у проєктній групі; 2) пропозиція теми дослідження та вибір теми проєкту; 3) складання детального плану роботи над проєктом, обговорення шляхів збирання інформації, обговорення попередніх результатів у групі; 4) презентація проєкту, обговорення презентації та отриманих результатів [8, с. 24].

У проєктній методиці постійно здійснюється педагогічне спостереження за роботою старшокласників щодо того, як ведеться розробка проєкту у кожній групі. Як показує практика, для вчителя це найважчий етап: дізнатися, як йдуть справи у кожного учня; які зустрічаються труднощі, чи працює група загалом.

Вивчення іноземної мови з використанням проєктної методики не тільки знайомить учнів з матеріалом, що вивчається, але і поступово забезпечує їх соціалізацію, забезпечує покрокове знайомство з навколишнім світом за підтримки учителя. Проаналізуємо проєкт під назвою «A Guide To Your City». У його завдання входить поглиблення знань учнів про рідне місто, виховання патріотичних почуттів. У процесі його здійснення старшокласники вивчають туристичні маршрути рідного міста, його історичні пам'ятки. Вчитель може оголосити учням на організаційному етапі

про те, що вони збираються зустріти дружню делегацію однолітків з Англії, а для цього необхідно ознайомити їх із рідним містом. Іншим варіантом цього проєкту може бути і вивчення туристичних маршрутів Україною) Для цього пропонується:

- обговорити формат путівника по своєму місту та його структуру;
- розподілити між собою письмові завдання, знайти відповідний ілюстративний матеріал;
- організувати виставку зроблених робіт, обговорити результати та обрати з них найбільш цікаві та корисні;
- поєднати матеріал у загальний путівник містом створенням спеціальних ілюстративних буклетів для зарубіжних однолітків.

Підвищуючи культуру усної та писемного мовлення (ведення щоденника проєкту англійською мовою, опис визначних пам'яток та маршрутів, презентація отриманого матеріалу), учні отримують можливість реалізувати себе, самостійно підбираючи інформацію, в тому числі через Інтернет, практично використовуючи знання, отримані під час уроків історії, географії, інформатики, а також оформляючи отримані матеріали під час його презентації.

Розподіливши учнів на групи, доручаємо їм вивчення різних напрямів пошуку: музеї міста, парки та місця відпочинку, школи міста та заклади вищої освіти, промислові підприємства, театри, кінотеатри, пам'ятки культури та ін.

Робота над проєктом може вестися впродовж деякого часу. Наприклад, впродовж місяця учні збирають матеріал, періодично аналізуючи з його з вчителем іноземної мови та вчителями-предметниками. У процесі такої роботи школярі старших класів можуть готувати фотографії для оформлення альбомів та буклетів, відеоматеріали для створення презентації проєкту. Старшокласники відвідують названі маршрути, складають історичні довідки англійською мовою, що підвищує рівень їх пізнавальної активності, зміцнює почуття гордості за свій край, відповідальності за доручену справу.

Етап презентації перетворюється на своєрідне свято для учнів, куди можна запросити батьків, керівництво школи та учнів інших класів. Тому учасники проєкту докладають максимум зусиль заради успіху такого заходу.

Вибір теми для проєкту може бути різним. Як пояснила науковець Щербина С., «теми і завдання для проєктної роботи не обов'язково повинні відповідати робочому плану. Вони можуть бути взяті із реального життя. Усі форми і об'єкти життя, їхні взаємини можуть стати предметом проєктної роботи. У ході проєкту, його ідея перетворюється на робочий інструмент, що визначає підтему, завдання, області пошуку інформації, сприяє побудові гіпотез про результати проєктної роботи» [61].

Цікавимо для учнів старшої школи, на нашу, думку є такі теми проєктів:

Advertisements: to create an advertising campaign to sell a product. The product can be real or imaginary.

Album Covers: to create artwork for an album. The album may be connected to a skill (such a multiplication) and should demonstrate or explain how that skill is used.

Autobiographies: to write the story of your life.

Awards: to create awards to present to historical figures, scientists, mathematicians, authors, or characters from a novel.

Banners: to create an informational banner.

Biographies: to write the life story of someone else. Create blogs for literary characters or historical figures.

Blueprints: Create blueprints or floor plans of a scene described in a novel, an historic setting.

На уроках англійської мови традиційними вже стали такі теми проєктів, як: My city, The Ukraine, Interesting facts about Ukraine, Historical monuments of Great Britain, They fight for independence.

Робота над проєктами на уроках англійської мови допомагає учням практикувати та вдосконалювати свої навички читання, письма, слухання та говоріння. Планування та виконання проєктів вимагає від учнів аналізувати інформацію та приймати рішення, що сприяє розвитку їх аналітичного та

критичного мислення. Ці методики часто вимагають командної роботи, що допомагає учням навчитися працювати разом та вирішувати конфлікти. Проекти, особливо ті, які дозволяють учням вибрати власні теми для дослідження, можуть бути більш мотивуючими до навчання. Прості технології допомагають школярам використовувати англійську мову як засіб міжнародного спілкування.

Висновки до першого розділу

У першому розділі кваліфікаційної роботи представлено теоретичні засади використання проєкної методики на уроках англійської мови в старшій школі.

Базовий загальноосвітній рівень вивчення англійської мови передбачає оволодіння учнями іншомовним досвідом, який забезпечує сформованість у них іншомовної комунікативної компетентності на рівні незалежного користувача. Формування лексичної компетентності учнів на уроках англійської мови є важливим аспектом освітнього процесу.

В ході навчання англійської мови в старшій школі використовують інноваційні та традиційні методи. Інноваційні методи навчання спрямовані на швидке оволодіння старшокласниками іноземної мови та вдосконалення освітнього процесу. В ході їх застосування відбувається активізація мисленнєвих і комунікативних здібностей учнів. Інтерактивні методи навчання, які базуються на принципі зворотного зв'язку, дозволяють учням отримувати відповіді, зауваження, поради від педагога та однокласників щодо їх роботи на уроці. Застосування нових технологій передбачає використання віртуальної реальності, штучного інтелекту в освіті, 3D-друку, хмарних обчислень.

Проектні технології мають певні переваги:

- 1) одночасне поєднання індивідуальної та колективної діяльності, можливість самореалізації, робота в команді;

- 2) реалізація вікових потреб у самостійній і практичній діяльності;
- 3) оцінювання результатів, їх суспільна значущість;
- 4) можливість бачити результати своєї діяльності;
- 5) можливість застосування в процесі роботи над проектом сучасних технологій учителями та учнями;
- 6) використання всесвітньої мережі Інтернет;
- 7) використання різноманітних форм взаємодії, в тому числі інтерактивних, що дає змогу практично реалізовувати педагогіку співробітництва;
- 8) глобалізація освітнього процесу, спрямованість на конкретний результат;
- 9) можливість реальної міжпредметної інтеграції;
- 10) нові можливості для неформального контролю за рівнем досягнень учнів.

Сучасні освітні технології спрямовані на розвиток пізнавального інтересу до вивчення англійської мови. В ході їх використання відбувається персоналізація навчання, що передбачає адаптацію освітнього процесу до індивідуальних потреб кожного учня. Найбільш популярними методами навчання є такі методики: *Natural Method*, *Direct Method*, *Audiolingual Method*, *The Structural Approach*, *Total Physical Response*, *Total Physical Response*, *Suggestopedia*. Інноваційні методики навчання іноземної мови використовують із метою формування навичок роботи в команді, планування та керування часом, правильне розставлення пріоритетів. До таких методик належать проєктні технології. Проєктні технології на уроках англійської мови дозволяють розвивати комунікативні здібності учнів. Учні працюють індивідуально та в групах, виконують різного роду вправи, завдання, пов'язані з використанням знань з різних областей науки. Робота над проєктом допомагає учням підготуватися до нестандартних ситуацій, виявити здібності до проєктування чи ілюстрування своєї роботи або знайти

оригінальний підхід до презентації проєкту на англійській мові. Учні старших класів мають можливість ознайомитись з особливостями культури англомовних країн, порівняти їх зі своїми уявленнями і таким чином збагатити власне розуміння про життя людей в англомовних країнах.

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

2.1. Педагогічний аналіз рівнів сформованості англomовної лексичної компетентності учнів на початку експерименту

У першому розділі нашого дослідження проаналізовано традиційні та інноваційні методи викладання англійської мови у старшій школі, охарактеризовано проєктні методики в системі сучасних педагогічних технологій та описано використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі. Щоб підтвердити ефективність теоретичних положень. Зокрема доцільність використання проєктних технологій, нами було проведено дослідно-експериментальну роботу.

Під час підготовки та проведення цієї роботи ми вивчили наукову літературу, розглянули основні проблеми з цього питання. У сучасних педагогічних дослідженнях для перевірки теоретичних положень практично використовують дослідно-експериментальну роботу. Провідним методом дослідно-експериментальної роботи, що дозволяє встановити закономірності досліджуваного процесу, є *педагогічний експеримент*.

Метою дослідно-експериментальної роботи є перевірка ефективності методики формування англomовної лексичної компетентності шляхом використання проєктних технологій в освітньому процесі.

Для досягнення поставленої мети в процесі експериментальної роботи необхідно вирішити такі *завдання*:

1. Визначити критерії, показники та рівні сформованості лексичної компетентності школярів.
2. Визначити експериментальну та контрольну групу з метою виявлення рівня володіння лексичною компетентністю.

3. Провести експериментальну роботу у 3 етапи: констатувальний етап, формувальний етап та контрольний етап.

4. Виявити рівень володіння лексичною компетентністю на констатувальному етапі експерименту в контрольній та експериментальній групі.

5. Провести на формувальному етапі експеримент: впроваджувати проектні методики навчання в освітній процес.

6. Порівняти результати констатувального та контрольного етапу експерименту.

7. Зробити висновки.

Педагогічний експеримент проводився на базі комунального закладу «Ліцей «Лідер» м. Самбора Самбірської міської ради Львівської області. До експерименту були долучені учні 10 класів. Участь в експерименті взяли два класи: 30 школярів експериментальної групи та 28 – контрольної групи, 3 вчителів, 1 бібліотекар.

Для оцінки результативності дослідно-експериментальної роботи та проведення дослідження виникла потреба у виділенні *етапів*, які допомогли визначити проміжні результати та скоригувати подальшу роботу з проведення експерименту. Відповідно до мети, завдань, предмету дослідження виділяємо наступні етапи.

1. На *констатувальному етапі* експерименту на основі спостережень за роботою старшокласників під час уроків та результатами тестування було визначено рівень англомовної навички. Основні методи дослідження на даному етапі: метод експертної оцінки та самооцінки, спостереження.

2. На *етапі формувального експерименту* були проведені уроки з використанням проектних технологій навчання в експериментальній групі, спрямовані на формування англомовної лексичної компетентності. На цьому етапі проводився контрольний зріз, що дозволяє оцінити результати

дослідно-експериментальної роботи. Основні методи дослідження: тестування, бесіда, контрольна робота, спостереження, презентація.

3. На контрольному етапі експерименту отримані дані порівнювалися та аналізувалися, і було виявлено, яким чином використання проєкних технологій впливає формування лексичної компетентності. Основні методи дослідження: оцінка, методи математичної статистики.

Першочерговим завданням цього констатувального етапу було виявлення *критеріїв і рівнів* сформованості англомовної лексичної компетентності в учнів старшої школи. Для цього ми користувалися розробленими і затверженими МОН критеріями оцінювання навчальних досягнень учні 10 класів із іноземної мови (таблиця 2.1)

Для діагностики знань учнів ми використувували різноманітні методи, форми та прийоми.

Діагностичне завдання 1.

Десятикласники отримали завдання написати якомога більше слів на тему «Choose the carrier». Це завдання не викликало у них значних труднощів. Школярі обох груп написали слова, пов'язані із їх майбутньою професією, однак ми спостерігали ряд орфографічних помилок. Загалом учні зазначили такі слова: *ccountant, baker, barber, builder, cashier, dentist, engineer, optician* та інші.

Десятикласники допустили помилки при написанні таких професій: *carpenter, chambermaid, flight attendant, photographer, receptionist sales assistant, scientist, reporter.*

Діагностичне завдання 2.

Учням дано завдання скласти діалог на тему «Why to go to school». Більшість учнів сказали, що школа є важливим місцем становлення та соціологізації людини, однак в своєму діалогічному мовленні робили значні помилки, неправильно вживали часи, в основному. Повторювали завчені фрази.

Таблиця 2.1

**Критеріально-рівнева таблиця оцінки рівня володіння
англомовною лексичною компетентністю**

Критерії	Рівні	Низький 40% -0%	Середній 70% -40%	Високий 100% -70%
1. Розуміння та запам'ятовування іншомовних слів		Слова не запам'ятовує і нерозуміє.	Слова здебільшого зрозуміє і запам'ятовує.	Усі слова розуміє і пам'ятає.
2. Сформованість навичок письма		Учень уміє писати прості непоширені речення відповідно до комунікативної задачі проте зміст повідомлення недостатній за обсягом для розкриття теми та інформативно насичений.	Учень уміє написати повідомлення на запропоновану тему, заповнити анкету, допускаючи ряд орфографічних помилок, які не утруднюють розуміння інформації, у роботі вжито ідіоматичні звороти, з'єднувальні кліше, різноманітність структур, моделей тощо.	Учень/учениця уміє надати в письмовому вигляді інформацію у відповідності з комунікативним завданням, висловлюючи власне ставлення до проблеми, при цьому правильно використовуючи лексичні одиниці та граматичні структури.
3. Уміння вести діалоги		Учень говорить декілька реплік, його мова не зв'язна, використовує лише завчені фрази.	Учень говорить достатню кількість реплік, його мова зв'язна, використовує не лише завчені фрази, а й оригінальні вирази.	Учень говорить багато реплік, його мова зв'язна, використовує оригінальні вирази. Прояляє креативне мислення.
4. Монологічне мовлення		Учень говорить менше 15 фраз.	Учень говорить 20-30 речень. Робить певні помилки у реченнях.	Учень уміє логічно і в заданому обсязі побудувати монологічне висловлювання

Наведемо фрагмент із діалогу учнів:

John: Hi, Anna. Why do you think it's important to go to school?

Anna: Hi, John. Well, school is where we gain a basic understanding of the world around us. We learn to read, write, and do math, which are fundamental skills we need in life.

John: That's true, but can't we learn all that on the internet these days?

Anna: The internet is a great resource, but school provides a structured learning environment. It's not just about academics, it's also about learning social skills, teamwork, discipline, and responsibility.

John: I see your point. School does provide a comprehensive learning experience.

Anna: Exactly! Plus, school exposes us to a variety of subjects, helping us discover our interests and talents. It's a stepping stone to higher education and career opportunities.

Діагностика 5.

Нами було проведено діагностику щодо монологічного мовлення. Учні отримали завдання розповісти монолог на тему «The Earth is in danger». Десятикласникам дали опорні фрази і вирази:

1. *“Our planet is in danger”*
2. *“We must act now to save our planet.”*
3. *“Our actions are pushing the Earth to its limits.”*
4. *“The health of our planet is too bad.”*
5. *“The Earth is in danger, and we are the cause.”*
6. *“We must protect the Earth for future generations.”*

В процесі виконанні цього завдання учні також отримали картки із словами, що пов’язані із темою збереження природи: *famine, earthquake flood air pollution mudslide water pollution hazardous waste automobile exhaust natural gas oil/petroleum geothermal energy solar energy.* Учні виконувати тестові завдання (додаток А).

На констатувальному етапі аналіз вправ щодо виявлення навичок говоріння учнів старших класів засвідчив, що вони уміли в основному логічно побудувати невеличке монологічне висловлювання та діалогічну

взаємодію, допускаючи помилки при використанні лексичних одиниць (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Розподіл учнів за рівнями сформованості англомовної лексичної компетентності учнів на констатувальному етапі експерименту

Групи	Кількість осіб у групі	Рівень					
		Низький		Середній		Високий	
		Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
КГ	28	12	43	11	39	6	18
ЕГ	30	15	50	10	33	5	17

За результатами констатувального експерименту на високому рівні перебувало 18 % учнів КГ, та 17 % учнів ЕГ, на середньому відповідно 39 % і 33 %, а на низькому – 43 % та 50 %. Ці показники ми представили у вигляді діаграми (рис. 2.1).

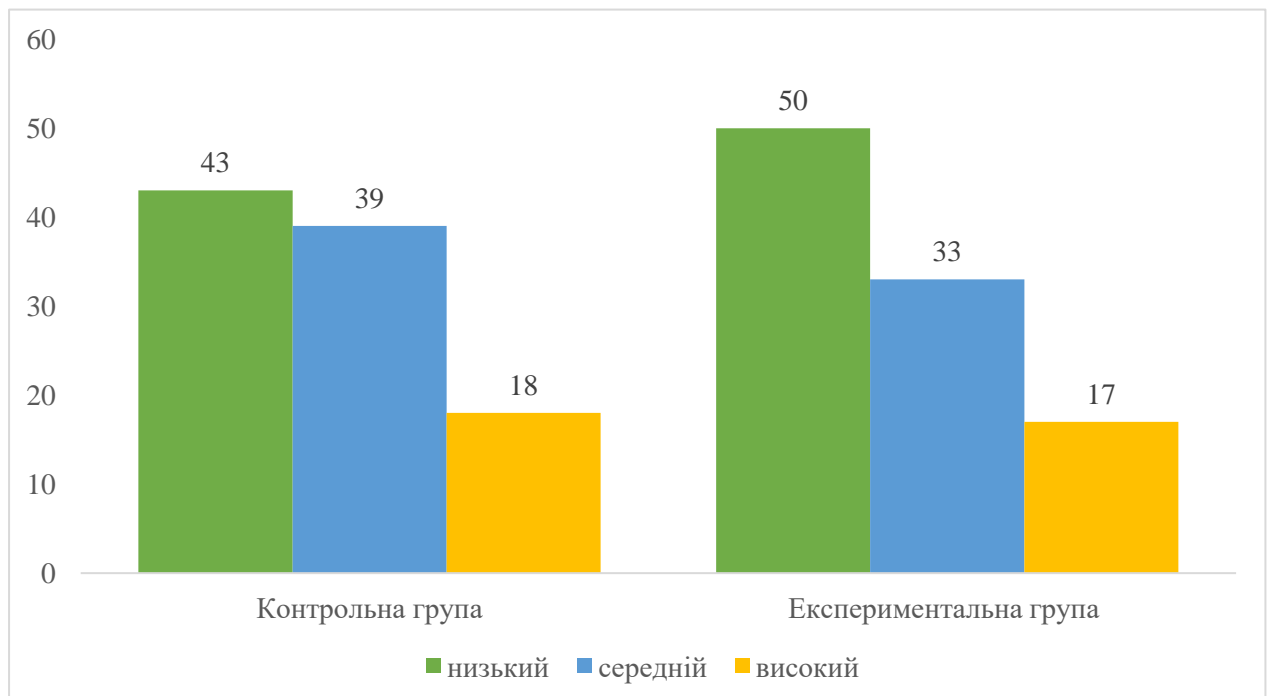

Рис. 2.1. Розподіл учнів за рівнями сформованості англомовної лексичної компетентності учнів старших класів на констатувальному етапі експерименту

Результати початкового зрізу показали низький рівень сформованості англомовної лексичної компетентності учнів. Так, у середньому 46,5% учнів (64% – КГ, 49% – ЕГ) учнів мають низький рівень володіння англомовною лексичною компетентністю. Тільки 36% від кількості всіх учнів контрольної групи мають лексичну навичку на середньому рівні. Високим рівнем володіння англомовною лексичною компетентністю володіє загалом 15,5 % учнів.

Усе це дозволяє зробити висновок про необхідність пошуку шляхів підвищення рівня володіння англомовною лексичною компетентністю учнів. За результатами даних констатувального етапу експерименту можна дійти висновку про те, що під час необхідно ввести новітні технології формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів. Основні напрямки та результати щодо здійснення даної роботи будуть представлені в наступному параграфі. Таким чином, ми у ході констатувального експерименту визначили мету та завдання дослідження. Нами були проаналізовані основні методи наукового дослідження та ключові методики, що застосовуються для визначення рівнів сформованості англомовної лексичної компетентності. Аналіз даних констатувального експерименту засвідчив невисокі показники англомовної лексичної компетентності старшокласників обох груп.

2.2. Методика використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі

Використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі є дуже ефективним. Використання подібних технологій допомагає залучити учнів до активного навчання. Під час сворення проєктів можна також використовувати різні ігрові моделі, ситуаційні вправи та інші інтерактивні методики. При проєктному методі навчання сучасний учитель

іноземної мови повинен використовувати також комп'ютерні програми та інтернет-ресурси, для підвищення ефективності навчання.

Метою формувального експерименту була розробка і апробація методики використання проектних технологій на уроках англійської мови в старшій школі.

У відповідності до окресленої мети нами було виокремлено наступні завдання дослідження на цьому етапі формувального експерименту:

- організація освітньої роботи зі здобувачам освіти із використання проектних технологій на уроках англійської мови в старшій школі;
- урізноманітнення завдань для учнів (індивідуальні та групові проекти);
- упровадження інтерактивних форм та методів при створенні проектів;
- залучення бібліотекарів до використання проектних технологій на уроках англійської мови в старшій школі».

В ході проведення формувального експерименту з учнями експериментального класу посилено використовували проектну методику.

При організації роботи над проектом ми намагалися дотримуватися наступних основних педагогічних умов. Учнів необхідно було мотивувати на зіставлення та порівняння подій, фактів, підходів до вирішення тих чи інших проблем; орієнтувати під час пошуку інформації на залучення автентичних джерел інформації; акцентувати увагу учнів на залученні фактів із суміжних галузей знань; спрямовувати здобувачів освіти на самостійну пошукову та творчу діяльність. Зазначимо, що при проектній методиці школярі повинні володіти певними інтелектуальними, творчими та комунікативними вміннями:

- 1) вміння працювати з іноземним текстом, організовувати, визначати, ідентифікувати та відтворювати матеріал;
- 2) вміння класифікувати, порівнювати, інтерпретувати та трансформувати здобуту інформацію та знання;

3) вміння оперувати інформацією, встановлювати співвідношення, застосовувати здобуті знання на практиці для розв'язання поставленого завдання.

Ми класифікували проекти за змістом поданого матеріалу. Зокрема, школярами були розроблені такі види проектів:

- 1) літературні проекти;
- 2) країнознавчі проекти;
- 3) телекомунікаційні (або міжнародні) проекти;
- 4) міжпредметні проекти;
- 5) проекти з вивчення сучасних реалій українського суспільства.

Основні етапи проектної діяльності:

Важливим був перший етап роботи над проектом – етап первинної презентації. Метою первинної презентації теми було заохочення учнів до роботи та психологічне налаштування учнів на реалізацію проекту. Для зацікавлення учнів та визначення теми проекту нами було влаштовано перегляд уривків цікавих кінофільмів («Гаррі Поттер», «Код да Вінчі», «Діана» тощо), прослуховування популярних аудіозаписів та перегляд сучасних програм про життя в Англії. Відтак відбувалося ознайомлення учнів із формами роботи над проектом, формування проектних груп, організація групового обговорення, визначення термінів розробки та подання проекту.

На початковому етапі вчитель також наголошував на пошуці інформації, провів ознайомлення із джерелами інформації та методами її обробки. Нами було звернено увагу учнів на такі факти:

- 1) види інформації, що збирається (статистика, думки, історії з життєвого досвіду);
- 2) опитувана аудиторія (вікові групи, друзі тощо);
- 3) види збирання інформації (письмові опитування, інтерв'ю);
- 4) використання автентичних книг, газет, журналів, відео та аудіозаписів, Інтернету, словників, енциклопедій та довідкових матеріалів, e-mail;
- 5) методи обробки інформації.

Охарактеризуємо нашу експериментальну роботу із старшокласниками на конкретних прикладах роботи над проєктом. У вересні 2023 р. учні працювали над створенням проєкту про життя і творчість Л. Керролла. Вони створили літературний проєкт «Разом з Алісою в Країну Чудес» (*Together with Alice in Wonderland*) за творами Л. Керролла. Ця проєктна діяльність передбачала вивчення життя та діяльності Л. Керролла, створення комп'ютерної презентації в *Power Point Presentation* на будь-яку тему, пов'язану з життям та творчістю письменника. Були представлені такі роботи, як «Прообраз Аліси» *The image of Alice*, «Інтереси та хоббі Л. Керролла» *Interests and hobbies of L. Carroll*, «Nonsense вірші в роботах Керролла» *Nonsense poems in the works of Carroll*.

Також кожна творча група учнів написала сценарій за вподобаним епізодом і в процесі захисту проєкту поставила по ньому мінівиставу. У ході роботи над проєктом десятикласники не лише прочитали «Алісу в Країні Чудес» та «Алісу в Задзеркаллі» українською та англійською мовами, ознайомилися з творчістю Льюїса Керролла, а й переглянули фільм англійською мовою. Учні змогли розкрити свої творчі здібності та комунікативні вміння, висловити своє власне ставлення до прочитаного та замислитися над вічними проблемами буття. Звичайно, в ході проєкної роботи учні поповнили свій лексикон, розвинули навички діалогічного мовлення, читання та письма.

Під час презентації учні задавали питання про життя і творчість Л. Керролла

1. *When and where was Lewis Carroll born?*
2. *What was Lewis Carroll's real name?*
3. *What are the main works of Lewis Carroll?*
4. *What was Lewis Carroll's childhood like?*
5. *What professions did he held throughout his life?*
6. *What contributions did Lewis Carroll make to literature and mathematics?*

7. *Who was the inspiration for the main character in “Alice in Wonderland”?*

8. *How did Lewis Carroll’s upbringing influence his work?*

9. *What is Lewis Carroll’s legacy in the field of literature and mathematics?*

Учні також написали свої враження від прочитання книги «Аліса в Країні чудес». Вони оздоблювали свої проєкти малюнками Аліси, Кота та інших герої, фотографіями письменника, вирізками із газет про життя Л. Керролла. Проєкти демонстрували учнівську фантазію та творче мислення. Водночас ми мали змогу перевірити їх знання англ. мови. Для прикладу наведемо твір-роздум Зоряни К.:

Alice In Wonderland: my impressions

“Alice in Wonderland” is a truly captivating piece of literature that has left a profound impression on me. The book, written by Lewis Carroll, is a unique blend of whimsy, absurdity, and profound wisdom that transcends the boundaries of typical children’s literature.

From the moment Alice tumbles down the rabbit hole, I was drawn into a world where the ordinary laws of reality are suspended, and the impossible becomes possible. The characters Alice encounters, from the Mad Hatter to the Cheshire Cat, are as memorable as they are eccentric, each contributing to the surreal charm of Wonderland.

What struck me most about “Alice in Wonderland” is its exploration of logic and illogic. Carroll, a mathematician in his own right, brilliantly uses the nonsensical world of Wonderland to satirize the rigid rules of Victorian society and the complex principles of logic. The book is filled with paradoxes and contradictions that challenge the reader’s perception of reality, making it a thought-provoking read.

The book also left a deep impression on me with its rich use of language. Carroll’s playful manipulation of words and phrases, his love for puns and riddles, and his knack for inventing new words add a layer of linguistic delight to the

narrative. Phrases like “curiouser and curiouser” and “we’re all mad here” have become iconic, demonstrating the enduring impact of Carroll’s inventive language.

In conclusion, “Alice in Wonderland” is more than just a children’s book. It’s a timeless masterpiece that combines fantasy, satire, and linguistic creativity. It invites readers of all ages to question reality, embrace the absurd, and see the world through a different lens. This book has not only entertained me but also enriched my perspective, making it a truly unforgettable reading experience.

Під час вивчення теми «Книги та література в нашому житті» учні експериментальної групи розробили проєкти, на яких представили свої літературні твори. Метою даного виду проєктної діяльності було ознайомлення учнів з різними видами письмової мови як засобом спілкування. Успішне оволодіння цим видом діяльності має велике значення для проєктної діяльності. Спочатку учнів ознайомили із особливостями написання есе та коротких оповідань. Завданням учнів – було розробити невелику за обсягом книгу, де представити свій власний твір. Більшість учнів написали невеличкі сюжетні оповідання (12 учнів), 10 учнів представили казки, 4 учні - твори-описи, 4 – твори-роздуми (додаток Б).

Зазначимо, що в процесі роботи над написанням власних книг вчитель розповів, що оповідання *повинно мати* певні структуру чи сюжетну лінію, основними складовими якої є такі елементи:

- 1) експозиція,
- 2) зав'язка,
- 3) розвиток дії (*перипетії*),
- 4) Кульмінація
- 5) розв'язка.

Серед тем переважали оповіді про шкільне життя, про дружбу, проблеми сучасної молоді (додаток В). Два оповідання було про подружню вірність. Для прикладу наведемо уривок із початку оповідання «Дві подруги», які написала Марія П.:

Two friends

In the heart of bustling New York City lived a girl named Emma. She was a bright, ambitious young woman with dreams as tall as the skyscrapers that surrounded her. Every morning, she would wake up to the sound of car horns and the distant hum of the subway, a symphony of city life that fueled her passion for journalism.

Halfway across the world, in a tranquil village in India, lived another girl named Aanya. She was a vibrant, compassionate girl who found joy in the simplicity of her life. She was awakened each morning by the chirping of birds and the rustling of leaves, a melody of nature that nurtured her love for botany.

Despite the miles and cultures that separated them, Emma and Aanya shared a common thread - an insatiable curiosity and a desire to make a difference in their respective worlds. Fate intertwined their paths when they both received a scholarship to attend the prestigious International Youth Science Conference. Emma, with her investigative report on the impact of social media on youth, and Aanya, with her research on sustainable farming practices, were about to step into a journey that would change their lives forever. As they navigated through the conference, learning, growing, and sharing their unique perspectives, they discovered a friendship that transcended geographical boundaries. They learned from each other, grew with each other, and helped each other see the world through a different lens.

Змістовними та цікавими були твори-роздуми про вічні цінності, про дружбу, співчуття, які учні представили в своїх індивідуальних проєктах (додаток Б).

Під час апробації проєктної методики навчання учні експериментальної групи розробили проєкти і на інші теми, які пов'язані із життям світової громадянськості та українського суспільства. Зокрема, було подано проєкти на такі теми:

- 1) *At the library*
- 2) *A visit to the museum*
- 3) *My day off*

4) *The Geographical location of Ukraine*

5) *Kiev - the capital of the Ukraine*

6) *Environmental protection*

Цікавими були групові проєкти на теми: *Are you a healthy eater? People in our lives. Time machine. My classmates and their pocket money. Youth subcultures: what are they now?* Під час публічного представлення групового проєкту його учасники ознайомили присутніх із поставленими завданнями; розповідали, що нового дізналися та навчилися; демонстрували результат своєї діяльності; обґрунтовували його цінність; ділилися власними враженнями. Вчителі задавали учням такі питання

1) *Чому ви вирішили працювати над цим проєктом?*

2) *У чому полягав задум проєкту?*

3) *Якими були пропозиції щодо шляхів вирішення проблеми? Чому вони не всі були використані?*

4) *Чи достатньо було у вас знань для розробки проєкту?*

5) *Якими джерелами користувались, щоб отримати нові знання?*

В ході проєктної методики до проведення уроків долучився шкільний бібліотекар, який ознайомив учнів старших класів із літературою, яку можна було використовувати в процесі підготовки до проєктних уроків. Зазначимо. Що в процесі захисту проєктів учні проявляли свої комунікаційні вміння, творчість, фантазію, заняття сприяли мотивації старшокласників до вивчення англійської мови.

2.3. Контрольна перевірка сформованості англійської лексичної компетентності після апробації методики проєктних технологій

Метою контрольного експерименту була перевірка ефективності методики використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі.

У відповідності до окресленої мети нами визначено такі завдання дослідження на етапі контрольного експерименту:

А) виконати повторне вимірювання рівнів лексичної компетентності старшокласників за допомогою діагностичних методик, адекватних тим, які використовувалися в процесі констатувального дослідження.

Б) проаналізувати динаміку змін рівнів лексичної компетентності до та після експерименту;

В) підтвердити або простувати сформульовану гіпотезу.

Аналіз результатів діагностичних даних в ході контрольного експерименту засвідчив помітне зростання показників в експериментальних групах. Для визначення рівнів лексичної компетенції відбувалася діагностування знань учнів.

Діагностика 1.

Учням старшокласників було запропоновано тести із теми *Kiev - the capital of the Ukraine*. Результати засвідчили, що старшокласники експериментальної групи дали більше правильних відповідей, ніж учні із контрольної групи.

Діагностика 2.

На етапі контрольного експерименту ми перевіряли вміння учнів складати діалоги. Їм було запропоновано діалоги на тему *At the library*. Учні експериментальної групи могли сказати більше реплік. Їх мовлення було виразним, емоційним і вони представили такі типи діалогів: діалог-розпитування (на зразок інтерв'ю), діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями, діалог-дискусія. Наведемо уривок із одного із діалогів учнів експериментальної груп:

- *Excuse me, could you help me find a book?*
- *Of course! What book are you looking for?*
- *It's called «Alice in Wonderland» by Lewis Carroll.*
- *Ah, a classic! You can find that in the Children's Literature section. Would you like me to show you where that is?*
- *Yes, please. That would be very helpful.*

- *Follow me, it's this way.*

Діагностування 3.

Під час контрольного експерименту ми провели оцінювання навичок читання. Учні обох груп отримали текст для читання (додаток В), після чого вони давали письмові відповіді на питання:

- 1) *Why was Martin afraid of making mistakes in speech and manners?*
- 2) *Why didn't Martin dare to go and see Ruth?*
- 3) *What books did Martin read? 5. Did he understand what he was reading?*
- 4) *He became interested in economy and politics, didn't he?*
- 5) *Did he love poetry and beauty?*
- 6) *Did Martin and Ruth talk about books or songs?*
- 7) *Try to image what happened to Martin and Ruth then. 10. Role-play the*

situation dialogue as if you were Martin and Ruth.

8) *If you were Ruth, how would you react to Martins words: «I think, I must study by myself, and what I want to know is where to begin».*

- 9) *Make up a dialogue between Ruth and Martin*

Результати перевірки засвідчили, що учні експериментальної групи краще впоралися із цим завданням. Загалом використання методи проєктів сприяло покращенню знань учнів, вони навчалися розв'язувати проблему, яка лежить в основі проєкту.

Діагностування 5.

Для учнів експериментальної та контрольної груп було дано завдання розповісти монологи до певних тем. Ці теми учні отримували на окремих аркушах паперу. Їм давали 20 хвилин для підготовки. Після чого вони розповідали свої доповіді.

Діагностування 6.

Учнями було виконано різноманітні вправи для виявлення рівня оволодіння монологічного мовлення. Зокрема. Було дано репродуктивні завдання монологу-повідомлення: *Every nation has its own national character.*

The British are known to be reserved, conservative and patient. Is this opinion true? Use evidences from your own experience to support your own view.

В результаті аналізу даних отриманих в ході констатувального експерименту можна зробити висновок про те, що в учнів експериментальної групи значно покращився рівень лексичної компетентності (табл. 2.3.)

Таблиця 2.3.

Розподіл учнів за рівнями сформованості англомовної лексичної компетентності учнів на контрольному етапі експерименту

Групи	Кількість осіб у групі	Рівень					
		Низький		Середній		Високий	
		Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
КГ	28	8	29	16	57	4	14
ЕГ	30	5	16	13	43	12	41

Для зручності представимо ці показники у вигляді діаграми (рис. 2.2.)

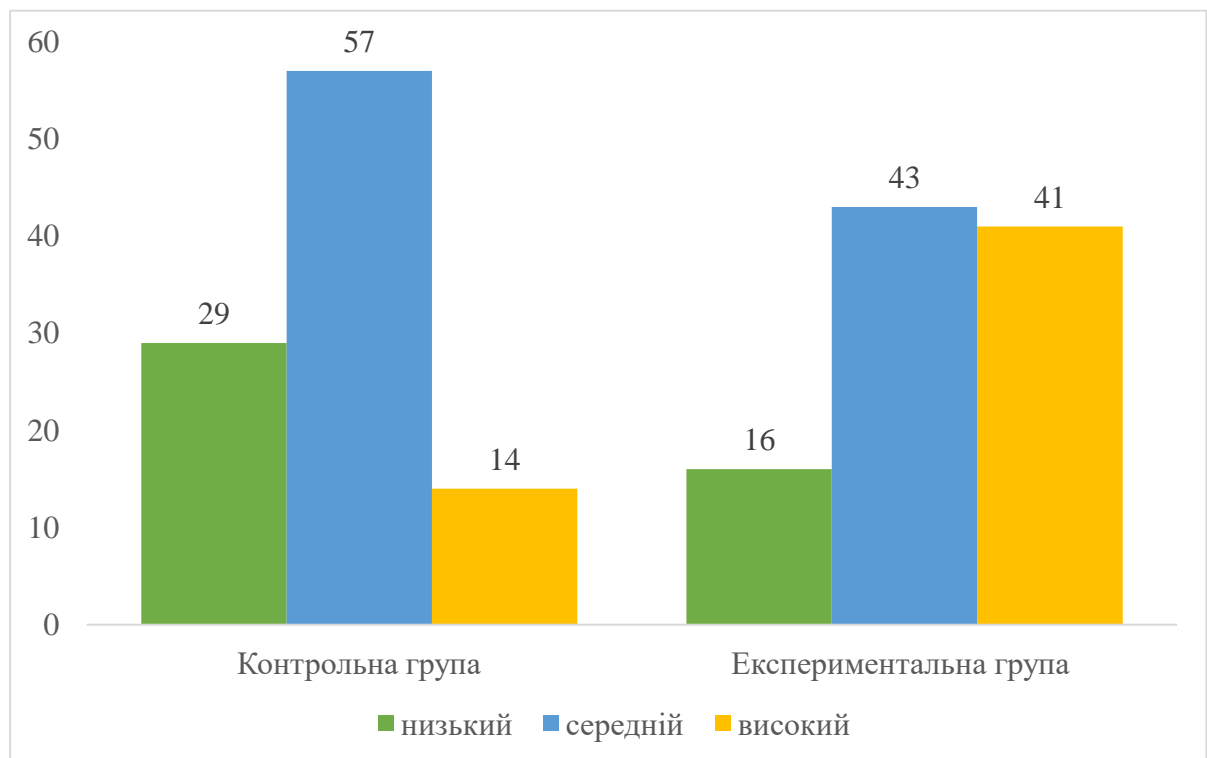

Рис. 2.2. Розподіл учнів за рівнями сформованості англомовної лексичної компетентності учнів старших класів на контрольному етапі експерименту

На етапі контрольного експерименту змінилися показники в учнів обох груп. Так на високому рівні стало 41 % учнів ЕГ та 14 % - КГ, на середньому відповідно 43 % ЕГ та 57 % КГ, на низькому рівні – 16 % ЕГ та 29 % КГ. Якщо порівняти високий рівень то різниця становить 27 %. Це дає підстави стверджувати, що проєктна методика сприяє розвитку лексичної компетентності учнів старшої школи.

Результати контрольного експерименту засвідчують, що в нашому дослідженні знайшла підтвердження висунута гіпотеза: лексична компетентність учнів старшої школи значно підвищиться за умови використання проєктних технологій на уроках англійської мови.

Успішний досвід проєктної діяльності позитивно впливає також і на розвиток загально навчальних компетенцій учнів, можливість з часом продовжити навчання самостійно, без допомоги вчителя. Проєктна діяльність допомагає учням вчитись приймати рішення та відчувати відповідальність за виконану роботу. Завдяки проєктуванню учні починають розвивати навички дослідницької та аналітичної діяльності, необхідних їм для підвищення якості знань та навчальних досягнень з інших програмових дисциплін середньої загальноосвітньої та вищої школи.

Висновки до другого розділу

У другому розділі здійснено дослідно-експериментальну перевірку ефективності використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі.

Першочерговим завданням цього констатувального етапу було виявлення критеріїв і рівнів сформованості англомовної лексичної компетентності в учнів старшої школи. *Метою формувального експерименту* була розробка і апробація методики використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі. У відповідності до окресленої мети нами реалізовано наступні завдання дослідження на цьому етапі

експерименту: організація освітньої роботи зі здобувачам освіти із використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі; урізноманітнення завдань для учнів (індивідуальні та групові проєкти); упровадження інтерактивних форм та методів при створенні проєктів; залучення бібліотекарів до використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі. Учні розробляли презентації на різноманітні теми. Вони створювали індивідуальні проєкти та групові. До апробації розробленої методики долучили бібліотекаря, який розповів про літературу, яку можна використовувати в процесі розроблення навчальних проєктів. Проєктна робота проводилася поетапно.

Перший етап – підготовчий: вибір та обговорення теми проєкту, формулювання проблеми, ознайомлення з новим мовленнєвим матеріалом, його автоматизація, розробка структури проєкту, обговорення кінцевого продукту та способу його презентації, формування груп та вивчення їх індивідуальних особливостей, інтересів, життєвого досвіду.

Другий етап – організація роботи: збір інформації (читання текстів, робота з довідниками, інтерв'ювання, анкетування); обговорення першої зібраної інформації, перших результатів у групах, обговорення її в класі.

Третій етап – проміжний контроль: обговорення способу оформлення проєкту, його документування. На цьому етапі учням пропонували також виготовити плакат, буклет, афішу, альбом із невеличкими текстами, малюнки, фото за обраною темою. Наприклад, під час вивчення теми “Їжа”, учні отримували завдання виготовити рекламний буклет улюбленої страви.

Четвертий етап – власне презентація: обговорення в групах способів презентації проєкту, документування проєкту, презентація проєкту. Під час захисту проєкту учителі необхідно звертали увагу на: якість матеріалу, його композицію; глибину вивчення проблеми; застосування знань з інших предметів; активність кожного учасника проєктування; колективний характер прийнятих рішень; характер спілкування та взаємодопомоги в групі;

вміння учнів аргументувати, робити висновки; культуру мовлення; естетичність оформлення результатів проєкту; вміння відповідати на запитання опонентів.

П'ятий етап – підбиття підсумків: обговорення результатів та оцінювання проєкту.

Метою контрольного експерименту була перевірка ефективності методики використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі. У відповідності до окресленої мети було реалізовано такі завдання дослідження: виконати повторне вимірювання рівнів лексичної компетентності саршокласників за допомогою діагностичних методик, адекватних тим, які використовувалися в процесі констатувального дослідження; проаналізувати динаміку змін рівнів лексичної компетентності до та після експерименту; підтвердити або простувати сформульовану гіпотезу. Після експерименту на високому рівні стало 41 % учнів ЕГ та 14 % – КГ, на середньому відповідно 43 % ЕГ та 57 % КГ, на низькому рівні – 16 % ЕГ та 29 % КГ.

Результати контрольного експерименту засвідчили дієвість висунутої гіпотези. Відтак необхідним є використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі.

ВИСНОВКИ

Дослідження присвячено проблемі використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі. Актуальність дослідження зумовлена потребою оновлення форм, методів та прийомів формування іншомовної лексичної компетентності школярів. Це задекларовано у сучасних документах про освіту (Державна Національна програма «Освіта України: XXI століття», Закон України «Про освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки).

Проєктні технології в навчанні або навчання з використанням проєктів (НВП, метод проєктів в навчанні) це сучасна освітня технологія, яка передбачає динамічний підхід до організації навчального процесу, при якому учні отримують глибші знання через активне дослідження викликів і проблем реального світу шляхом виконання індивідуальних та групових завдань.

У дослідженні представлено теоретичні основи використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі. Зокрема, проаналізовано науково-теоретичні і практичні дослідження, присвячені особливостям реалізації методу проєктів (Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Груба, О. Караман, С. Караман, О. Кучерук, Л. Попова, Н. Солодюк та ін.).

У сучасній практиці навчання іноземним мовам в українських школах широко використовується метод проєктів, який передбачає опору на творчість школярів, заохочення їх до дослідницької діяльності, дозволяє реально інтегрувати різні навчальні предмети, використовувати різні режими роботи учнів, організовувати навчання в співпраці. Метод проєктів - це система навчання, за якої учні здобувають знання і уміння в процесі планування і виконання конкретних завдань, що поступово ускладнюються; це комплекс пошукових, дослідницьких, графічних та інших видів робіт, виконаних з метою практичного або теоретичного розв'язання важливої проблеми.

Метод виник у 20-х рр. минулого століття в США. Його називали ще «методом проблем», розвивався у межах гуманістичного напрямку, у філософії та освіті, у педагогічних поглядах Джона Дьюї (1859-1952). Його послідовник В. Кілпатрик розробив «проектну систему навчання». Надмірне захоплення методом проектів завдало величезної шкоди систематичному навчанню, тому педагоги розчарувалися у цьому методі в середині ХХ століття. Наразі метод проектів переживає «друге народження».

В основі методу лежить розвиток пізнавальної діяльності учнів, уміння самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Метод проектів завжди орієнтований на самостійну роботу учнів – індивідуальну, групову, парну – яку учні виконують протягом певного часу. Цей метод органічно поєднується з груповим підходом до навчання. Він включає в себе сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю

Мовні зразки та мовленнєві функції, що презентуються та відпрацьовуються під час роботи над проектом, знаходяться у тісному взаємозв'язку із поставленим кінцевим завданням. Старшокласники використовують саме такий мовний матеріал, що є необхідним для успішного завершення проектної діяльності. Робота над проектом допомагає учням невимушеним способом інтегровано оволодівати навичками мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенцій, використовуючи мову швидше, як засіб для досягнення успіху, ніж матеріал, свідомо необхідний для засвоєння. Кінцевий результат проекту, як індивідуального, так і групового, може бути надзвичайно різноманітним за виглядом та формою презентації в залежності від типу проекту за характером домінуючого виду діяльності (дослідницькі, творчі, рольово-ігрові, інформаційні, практико-орієнтовальні). Це можуть бути альбомні (пошукові чи творчі) проекти: постери, плакати, малюнки, карти, таблиці, фото колажі тощо; інформаційні: газетні статті, репортажі, анкети, туристичні проспекти, рекламні буклети,

телеанонси тощо; рольово-ігрові: інтерв'ю, рольові ігри, драматизації і т.д.; творчі: оповідання, віршування, листи, описи, нариси, вітальні листівки тощо; науково-дослідницькі (для учнів старших класів): доповідь, реферат, наукова стаття, монографія і т.д.

У другому розділі здійснено дослідно-експериментальну перевірку ефективності використання проєктних технологій на уроках англійської мови в старшій школі: описано діагностику рівнів сформованості лексичної компетентності старшокласників, розроблено й експериментально перевірено ефективність розробленої методики, проаналізовано результати контрольного експерименту.

Експериментальне дослідження мало три етапи:

- А) констатувальний;
- Б) формувальний;
- В) контрольний.

Нами виокремлено такі рівні сформованості лексичної компетентності школярів: високий, середній, низький.

Дослідження проводили на базі комунального закладу «Ліцей «Лідер» м. Самбора Самбірської міської ради Львівської області. До експерименту були долучені учні 10 класів. Участь в експерименті взяли два класи: 30 школярів експериментальної групи та 28 – контрольної групи, 3 вчителів, 1 бібліотекар.

Констатувальний експеримент засвідчив невелику різницю рівнів сформованості лексичної компетентності учнів контрольної та експериментальної груп. За результатами констатувального експерименту на високому рівні перебувало 18 % учнів КГ, та 17 % учнів ЕГ, на середньому відповідно 39 % і 33 %, а на низькому – 43 % та 50 %. Ці показники ми представили у вигляді діаграми.

В ході формувального експерименту ми впроваджували методику проєктного навчання англійській мові учнів експериментального класу. Здобувачі освіти постійно робили проєкти. Вони створювали індивідуальні

та групові проєкти. Зокрема, підготували творчі роботи на такі теми: *At the library, A visit to the museum, My day off, The Geographical location of Ukraine, Kiev – the capital of the Ukraine. Environmental protection. The School of my dream, The city of me dream.* Цікавими були проєкти на теми: *Are you a healthy eater? People in our lives. Time machine. My classmates and their pocket money. Youth subcultures: what are they now?*

На етапі формувального експерименту учні також виготовили власні книжки, підготували есе. Зачитали написані ними оповідання. Також вони готували проєкти про найбільші міста у світі, відомих українських та зарубіжних діячів культури та мистецтва.

Результати контрольного експерименту засвідчили, учні експериментального класу продемонстрували кращий рівень лексичної компетентності. Так на високому рівні стало 41 % учнів ЕГ та 14 % – КГ, на середньому відповідно 43 % ЕГ та 57 % КГ, на низькому рівні – 16 % ЕГ та 29 % КГ. Якщо порівняти високий рівень, то різниця між учнями ЕГ та КГ становить 27 %. Це дає підстави стверджувати, що проєктна методика сприяє розвитку лексичної компетентності учнів старшої школи.

Результати контрольного експерименту засвідчують, що в нашому дослідженні знайшла підтвердження висунута гіпотеза: лексична компетентність учнів старшої школи значно підвищиться за умови використання проєктних технологій на уроках англійської мови.

Перспективи подальший пошуків вбачаємо у вивченні зарубіжного досвіду впровадження проєктних технологій під час вивчення іноземних мови в старшій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Balota, D. A., Yap, M. J., Hutchison, K. A., Cortese, M. J., Kessler, B., Loftis, B., & Treiman, R. (2007). The English lexicon project. *Behavior research methods*, 39, 445-459.
2. Eguchi, M., & Eguchi, K. (2006). The limited effect of PBL on EFL learners: A case study of English magazine projects. *Asian EFL journal*, 8(3).
3. Fragoulis, I., & Tsiplakides, I. (2009). Project-Based Learning in the Teaching of English as A Foreign Language in Greek Primary Schools: From Theory to Practice. *English Language Teaching*, 2(3), 113-119.
4. Gulomovna, K. Z., & Inomovna, I. H. (2019). Project Method in Teaching English. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 7.
5. Hafner, C. A. (2014). Embedding digital literacies in English language teaching: Students' digital video projects as multimodal ensembles. *TESOL quarterly*, 48(4), 655-685.
6. Lee, I. (2002). Project work made easy in the English classroom. *Canadian Modern Language Review*, 59(2), 282-90.
7. Leki, I. (2001). "A narrow thinking system": Nonnative-English-speaking students in group projects across the curriculum. *TESOL quarterly*, 35(1), 39-67.
8. Moss, D., & Van Duzer, C. (1998). Project-Based Learning for Adult English Language Learners. ERIC Digest.
9. MUEHLEISEN, Victoria. Projects using the Internet in college English classes. *The internet TESL journal*, 1997, 3.6: 1-7.
10. Nguyen, T. V. L. (2011). Project-based learning in teaching English as a foreign language. *VNU Journal of Foreign Studies*, 27(2).
11. Pinto, J. K., Slevin, D. P., & English, B. (2009). Trust in projects: An empirical assessment of owner/contractor relationships. *International Journal of project management*, 27(6), 638-648.

12. Slack, R. C. (1964). A report on Project English. *Elementary English*, 41(7), 796-807.
13. Бабенко Т.В. Методика навчання англійської мови в початковій школі. К.: Арістей, 2006. 220 с.
14. Бігич О. Б. Вправи для навчання читання на матеріалі американських автентичних підручників. *Іноземні мови*. 1999. №4. С.60-63.
15. Бігич О.Б. Мета як вихідний компонент системи професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови для початкової школи у вищому закладі освіти. *Вісник Київського державного лінгвістичного університету*. 2001. Вип.4. 18-22.
16. Бородіна Т.І., Бовчалюк Я.П. Система і характер вправ професійно орієнтованого підручника для інтенсивного навчання читання *Іноземні мови*. 2000. №3. С. 37-39.
17. Вишневський О.І. Методика навчання іноземних мов: навч. Посібник. К.: Знання, 2011. 06 с.
18. Власенко А. Проектна діяльність на уроках іноземної мови у початковій школі як педагогічна проблема. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2013. Вип. 121 (1). С. 247-251.
19. Волковська Т. Проектування як метод особистісно орієнтованого навчання. *Початкова освіта*. 2006. № 40. С. 9-12.
20. Гончаренко С. український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373.
21. Державна національна програма «Освіта. Україна ХХІ сторіччя» URL: https://portal.prolisok.org/osvita_ukraine_xxi.html (дата звернення – 25.10.2023).
22. Жилиєва Ю. М. Застосування методу проєктів у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів іноземних мов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Ю. М. Жилиєва. Житомир : Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка, 2012. 20 с.

23. Жуковський В. М. Вправи з формування навичок зрілого читання англійською мовою в 10 класі середньої школи. *Методика викладання іноземних мов*. 2011. Вип.17. С. 80-84.

24. Коваль Л.В. Сучасні навчальні технології в початковій школі: навч.-метод. посіб. Донецьк. 2006. 226 с.

25. Корольова С.В. Виховний потенціал уроків іноземної мови. *Іноземні мови*. 2000. №2. С. 5-8.

26. Коротяєва І.Б. Самостійна робота студентів з дисципліни «Методика викладання англійської мови в середній профільній школі» : для студентів-магістрантів філ. ф-у спец. 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)). Слов'янськ : Видавництво ДДПУ, 2020. 121 с

27. Критерії оцінювання учнів. URL: https://knzosh.pp.ua/kruterii/kruteriy_inozemna_mova.pdf (дата звернення – 28.10.2023).

28. Круківська І.А. Робота з країнознавчими матеріалами як фактор розвиваючого навчання. *Іноземні мови*. 1999. №1. С.7-8.

29. Кудря М. М. Сучасні методики викладання іноземних мов у вищій школі України. URL: / https://osM_Kudria_2_PSLG_ISSN2309-7744.pdf (дата звернення – 25.10.2023).

30. Куліченко А. К. Проєктне навчання як вид самостійної роботи на заняттях з іноземної мови в медичному університеті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 37. С. 492-498.

31. Кучма М.О. Мотивація вивчення іноземної мови сучасними старшокласниками *Іноземні мови*. 1999. № 1. С.3-4.

32. Метод проєктів – ефективна технологія навчання. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/1415/> (дата звернення – 28.10.2023).

33. Методи навчання та їх класифікація. URL: <https://osvita.ua/school/method/780/>(дата звернення – 25.10.2023).

34. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: організація процесу навчання іноземних мов: навчальний посібник

у схемах і таблицях для студентів факультету іноземної філології освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / Укладач: К.М. Ружин. Запоріжжя: ЗНУ, 2013. 104 с.

35. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. К.: ВЦ «Академія», 2010. 328с.

36. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Котенко, А.Б. Соломаха [та ін.]. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2013. 356с.

37. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під кер. Ніколаєвої С. Ю. К.: Ленвіт, 2002. С. 199-20

38. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.

39. Методики викладання англійської мови URL: <https://greenforest.com.ua/journal/read/metodiki-vikladannya-anglijskoi-movi>(дата звернення – 23.10.2023).

40. Михайлишин Р. Метод проєктів у початковій школі як педагогічна технологія URL: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/8F.pdf> (дата звернення – 28.10.2023)

41. Морська Л.І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей *Іноземні мови*. 2002. №2. С. 23-24.

42. Ніколаєва О. Колективний проєкт: підготовка та захист. *Завуч*. 2005.№ 31. С. 14-23.

43. Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Процеси вивчення і викладання іноземних мов. *Іноземні мови*. 2000. № 3. С. 50-55.

44. Пехота О.М. Освітні технології. К.: А.С. К., 2001. 204 с.

45. Поляренко В. Проєктна методика навчання на заняттях з англійської мови в умовах внз. URL: <http://interconf.fl.kpi.ua/node/1281> (дата звернення – 28.10.2023)

46. Практикум з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах (на матеріалі англійської мови): Посібник для студентів

/Кол. авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої і Г.С. Бадаянц. К.: Ленвіт, 2001. С. 9-12.

47. Практикум з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Посібник для студентів. К.: Ленвіт, 2001. – 296 с.

48. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах: англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за редакцією Ніколаєвої С.Ю. Ірпінь: Видавець Романенко Л.Л., 2016. 398 с.

49. Про програму курсу з англійської мови для мовних вищих закладів освіти. *Іноземні мови*. 2001. № 2. 63-72.

50. Проектне навчання: коротко про головне. URL: <https://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/> (дата звернення – 29.10.2023).

51. Рівні володіння іноземною мовою за загальною шкалою Комітета Ради Європи з питань освіти. *Іноземні мови*. 2002. №4. С. 34-44.

52. Розман І. Використання проектних технологій при вивченні світової літератури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Педагогіка, соціальна робота”*. 2019. Випуск 24. С. 136-141.

53. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2009. С.116 – 130.

54. Сисоєва С. Особистісно-зорієнтовані технології: метод проектів. *Підручник для директора*. К.:Плеяди, 2005. №9-10. С.25-31

55. Таран З. М. Трансформація ролі педагога в управлінні творчими та практико-орієнтованими проектами. *Відкритий урок*. 2004. №5/6. С.18-20.

56. Фунтікова О. О. Сучасний погляд на використання методу проектів в організації самостійної роботи студентів поза аудиторією у вищій школі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2003. Вип. 11. С. 17–24.

57. Холод М. Методика викладання англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / уклад. Холод Ірина Василівна. Умань : Візаві, 2018. – 165 с.
58. Хоменко О.В. Дослідження інтересів старших школярів у контексті змісту навчання англійської мови на старшому ступені середньої школи. *Іноземні мови*. 1998. №3. С.3-5.
59. Цимбалару А. Організація проєктної діяльності сучасного вчителя *Початкова освіта*. 2008. № 32. –С.16-31
60. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. осіб. Київ : Академвидав, 2012. 224 с
61. Щербина С. Застосування проєктного методу у викладанні іноземної мови у вищому навчальному закладі URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/4357c85b-7131-4a19-bcc3-64757980ba43/content> (дата звернення – 28.10.2023)
62. Щур О.В Навчання студентів написання академічного есе. *Іноземні мови*. 2003. №1. С. 23-27.
63. Яхнюк Т.О. Типологія кіноінформації та її використання для навчання лексики з соціокультурним компонентом. *Іноземні мови*. 2000. №3. С. 33-36.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Завдання для визначення рівня розвитку усного мовлення
учнів 10 класу (констатувальний експеримент)**

1. **Lemons taste**
 - a. Salty
 - b. Sour
 - c. Bitter
 - d. Crunchy
2. **Potato chips are not**
 - a. Crisp
 - b. Crunchy
 - c. Juicy
 - d. Junk food
3. **In a restaurant, we normally eat an appetizer**
 - a. Just before dessert
 - b. First
 - c. Last
 - d. Only if we are not very hungry
4. **Finger food**
 - a. Makes your fingernails grow longer
 - b. Is only eaten in countries where they don't have silverware
 - c. Is slang for a bad gesture
 - d. Is food you can politely eat with your hands
5. **Light food is the opposite of**
 - a. Heavy food
 - b. Rich food
 - c. Bland food
 - d. Junk food
6. **If something is tasty, you**
 - a. Don't really enjoy eating it
 - b. Think it tastes good
 - c. Hate eating it
 - d. Only eat it for breakfast
7. **Spicy food includes**
 - a. Milk
 - b. Lemons
 - c. Chili peppers
 - d. Bananas

8. **If milk is sour it is**

- a. *From a coconut*
 - b. *Too old*
 - c. *Too fresh*
 - d. *From a goat*
- 9. A beverage is**
- a. *Beverley's birthday*
 - b. *Normally crunchy*
 - c. *An alcoholic drink*
 - d. *Any drink*
- 10. All of these are bitter except**
- a. *Black coffee*
 - b. *Strong tea without sugar or milk*
 - c. *Unsweetened baking chocolate*
 - d. *Pizza*
- 11. Sweet foods don't include**
- a. *Cake*
 - b. *Pickles*
 - c. *Ice cream*
 - d. *Candy*
- 12. Rich food is always**
- a. *Expensive*
 - b. *Crunchy*
 - c. *Dessert*
 - d. *Fattening*

**Ессе про дружбу, представлене в проєкті
учня експериментальної групи Назарія М.
(Формувальний етап експерименту)**

What is real friendship?

Real friendship is a profound human connection characterized by mutual respect, understanding, and genuine care. It's a bond that transcends superficial differences and is rooted in shared experiences, values, and empathy.

A real friend is someone who stands by you in times of joy and sorrow, someone who listens without judgment, and someone who understands your silence as much as your words. They celebrate your successes, support you in your failures, and encourage you to grow and evolve.

Real friendship is not about being inseparable, but about being separated and knowing nothing will change. It's about being able to disagree without causing a rift, about forgiving and forgetting, about loyalty and trust.

In a real friendship, there's a mutual exchange of emotions, ideas, and experiences. It's a relationship where you can be your authentic self, without fear of judgment or rejection. A real friend inspires you, challenges you, and respects your individuality.

Real friendship is a journey of understanding, acceptance, and love. It's a bond that strengthens over time, through shared experiences, through laughter and tears, through the ups and downs of life. It's a connection that remains unbroken, even when the path gets tough. In essence, real friendship is a beautiful blend of loyalty, respect, understanding, and love. It's a bond that, once formed, lasts a lifetime.

Назви проєктів для учнів експериментальної групи***Projects:***

- 1. Welcome to our school museum.*
- 2. Breaking news!*
- 3. Family scrapbook.*
- 4. My ideal neighbourhood.*
- 5. Fashion show.*
- 6. Fantasy island.*
- 7. Bullying: what can we do?*
- 8. Impact of modern technologies on our daily lives.*
- 9. What is the art of today?*
- 10. Natural wonders of the world.*
- 11. Who is who in our class.*
- 12. A legend from my country.*
- 13. Are you green?*
- 14. Travelling on a budget.*
- 15. The princess on the pea.*
- 16. Are you a healthy eater?*
- 17. People in our lives.*
- 18. Time machine. 19.*
My classmates and their pocket money.
- 20. Youth subcultures: what are they now?*